

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы
Әлмәт шәһәр Советы
КАРАРЫ

25 март 2019 ел

№147

Татарстан Республикасы
Әлмәт муниципаль районы
Әлмәт шәһәре территориясен
төзекләндерү кагыйдәләре
турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге №131-ФЗ Федераль закон, 2018 елның 8 ноябрдәге ачык тыңлаулар нәтижәләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре Уставы нигезендә

Әлмәт шәһәр Советы КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен (1 нче кушымта) расларга.

2. Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәр Советының «Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү кагыйдәләре турында» 2016 елның 6 октябрдәге №47 карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Район башкарма комитетының хокук идарәсенә (Ханнанова Ә. Б.) әлеге карарны «Альметьевский вестник» газетасында бастырып чыгарырга һәм «Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматлар рәсми порталында» (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Әлмәт муниципаль районы сайтында урнаштырырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшерүдә торуны торак-коммуналь хужалык һәм төзекләндерү мәсьәләләре буенча шәһәр Советының даими комиссиясенә йөкләргә (Хафизов Р.Г.).

Шәһәр башлыгы

А.Р. Хәйруллин

Татарстан Республикасы
Әлмәт муниципаль районы
Әлмәт шәһәр Советының
2019 елның 25 мартындагы
147 номерлы карарына
1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Әлмәт шәһәре
территориясен төзекләндерү кагыйдәләре

1 нче бүлек. Гомуми нигезләмәләр

Статья 1.

Әлеге Кагыйдәләр Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге № 131-ФЗ Федераль закон, «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 январдәге №7-ФЗ Федераль закон, «Житештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июндәге №89-ФЗ Федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясендә Янгынга каршы режим кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында» 2017 елның 30 декабрдәге №1717-ФЗ карары, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалыгы министрлыгының «Жирлекләр, шәһәр округлары, шәһәр округлары территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында» 2017 елның 13 апрелдәге №711/пр боерыгы белән расланган «Шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында» нигезендә эшләнгән.

Статья 2.

Әлеге кагыйдәләр түбәндәгеләрне билгели: алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тышкы кыяфәткә, тиешле биналарның һәм корылмаларның алгы якларын һәм коймаларын карап тоту буенча таләпләр, төзекләндерү һәм аларны үтәү буенча эшләр исемлеген; бина (бина) милекчеләренең һәм корылмаларның тирә-юньне төзекләндерүдә катнашуы тәртибе; Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йортлар номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

Статья 3.

Әлеге кагыйдәләр Әлмәт шәһәре территориясендә барлык физик һәм юридик затлар тарафыннан да үтәлергә тиеш.

Статья 4.

Беркетелгән территорияләренә һәм ишегалды территорияләрен карап тоту

һәм жыештыру өчен жаваплы затлар (алга таба текст буенча-жаваплы затлар) - гражданныр, вазыйфаи һәм юридик затлар, жир кишәрлекләре, биналар, төзелмәләр, корылмалар һәм ясалма корылмалар, жир асты һәм жир өсте инженерлык коммуникацияләре, аларның конструктив элементлары һәм инженерлык белән тәмин итү объектлары милекчеләре һәм (яки) кулланучы хосусый эшмәкәрләр, шулай ук төзелгән шартнамәләр нигезендә территорияләрне карап тоту һәм жыештыру эшләрен башкаручы юридик һәм физик затлар, шәхси эшмәкәрләр.

Статья 5.

Әлеге кагыйдәләрнең үтәләшен контрольдә тотуны башкарма комитет эчке эшләр органнары (киләшү буенча), санитар-эпидемиологик күзәтчелек (киләшү буенча) һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар ярдәме белән тәмин итә.

Статья 6.

Әлеге кагыйдәләр Әлмәт шәһәре территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләрне жайга салмый.

2 нче бүлек. Төп төшенчәләр

Статья 7.

Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

- жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм аларда урнашкан жир кишәрлекләрен яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары, саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

- хужасыз транспорт чарасы - милекче яки милекче булмаган транспорт чарасы, әгәр законнарда башкасы каралмаган булса, милекче аңа милек хокукыннан баш тарткан очракта;

- территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру буенча, Әлмәт шәһәре территориясенең санитар һәм эстетик торышын тәмин итүгә һәм яхшыртуга юнәлдерелгән, мондый территорияләрдә урнашкан объектлар территорияләрен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, якин-тирә территорияне карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек;

- ташландык транспорт чарасы – милекче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы (ишекләре, кузов пыяласы, кузовның башка элементлары, ишекләрен ябу мөмкин түгел һәм һ.б. аркасында), шулай ук билгеләнеше буенча файдалану мөмкин түгел (тыны

чыгарылган тэгэрмэчлэр, башка конструктив детальләр яки башкалар) һәм гомуми файдалану урыннарында (йорт яны территорияләрендә) урнаштырылган, жәяүлеләргә, территорияне жыештырырга, махсус транспорт һәм чүп жыю машиналарына подъездларга һәм чүп контейнерларына үтәргә комачаулый торган, әлегә кагыйдә Таләпләрен бозучы;

- вертикаль яшелләндерү – аларга стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен биналар һәм корылмаларның фасадларын, шул исәптән балкон, лоджияне, галереяларне, терәк диварларны һәм башкаларны да кертеп куллану;

- квартал эчендәге (жирле) юл – магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

- төзекләндерүне торгызу – юлның бөтен киндәгенә ясалма капламны, тротуарны сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

- газон - утырту өчен фон һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булып торган махсус сайланган үлән катламын чөчү өчен билгеләнгән үлән катламы, ул утырту, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булып тора;

- кунак тукталышы – торак зоналарга килүчеләргә җиңел автомобильләр кую өчен билгеләнгән ачык майданчык;

- ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен оялары, сарайлар һ.б.);

- ишегалды территориясе – бер яки берничә күпфатирлы йорт янындагы һәм анда яшәүче затларның һәм жәмәгать биналарының гомуми кулланыштагы һәм аларның эшләвен тәмин итүче территория. Күп фатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар майданчыклары, ял итү урыннары, кер киптерү урыннары, автомобиль парковкалары, яшел үсемлекләр һәм башка ижтимагый файдаланудагы объектлар урнаштырыла;

- балалар майданчыгы – жир кишәреге, балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан жир кишәрлеге);

- йорт алды – ишегалды корылмалары булган шәхси торак йорт һәм әлегә йорт урнашкан жир участогы;

- йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект исеме күрсәткече), номер билгесе (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатирлар номеры күрсәткече, инвалидлар өчен объектынң һәркем өчен мөмкинлегенә халыкара символы, флаглар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәр кое күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече);

- яшел үсентеләр – билгеле бер территориядә агач-куак һәм үләннәр жыелмасы;

- жир кишәрлеге - Жир өслегенә бер өлеше, аның чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән;

- жир эшләре – жирне чыгару, грунт жәю, территориянең камилләштерелгән яки грунт катламын бозып яисә юлларны һәм тротуарларны камилләштерү (жәю) белән бәйлә эшләр;

эшләргә алып бару зонасы – киртәләнгән территория, анда төзелеш, инженерлык коммуникацияләрен урнаштыру, капитал һәм башка ремонт эшләре рөхсәт ителгән. Төрле эш (авария хәлендәгеләрдән тыш) үткәрү, жиһазларны, материалларны, калдыкларны, техник инвентарьларны урнаштыру тыела;

- инженерлык коммуникацияләре – инженер-техник тәмин итү чөптәлләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, Әлмәт шәһәре территориясендә урнашкан яисә сузыла торган я башка инженерлык корылмалары;

- контейнер - каты коммуналь калдыкларны, зур габаритлы калдыклардан тыш, чүп жыючы өчен билгеләнгән урын;

- контейнер майданчыгы - каты коммуналь калдыкларны туплау урыны, әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән, контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән;

- яңгыр канализациясе (яңгыр канализациясе) - өске (яңгыр, тал), су сибү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) белән технологик бәйлә комплекс;

- чүп-чар – каты көнкүреш калдыклары һәм зур габаритлы чүп-чар контейнер майданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә 1 куб. м дан артмаган күләмдә жыелган;

- тышкы яктырту – тәүлекнең караңгы вакытында юлларны, урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

- рөхсәтсез чүплек – рөхсәтсез калдыклар ташлау (урнаштыру) яисә каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы, төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар ташлау, 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык майданда;

- төзекләндерү объектлары – жир кишәрлекләре өслегенә ясалма капламалар (асфальт-бетон, бетон катлам һәм ТМП.), ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда жир кишәрлекләре өслегенә башка өлешләре, биналар һәм корылмалар белән шөгыйльләнмәгән майданнар, урамнар, юллар, велосипед юллары, ишегалды эчендәге киңлекләр, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле әһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланыла торган табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр территориясен, зиратларны төзекләндерү элементлары сыйфатында карала торган яшел үсентеләрне (агачлар, куаклар, газон һ. б.);

тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырткычларын урнаштыру; коймалар, капкалар, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары объектлары; бәйрәм ландшафт һәм башка бизәлеш предметлары; территорияне санитар тоту өчен билгеләнгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар жыю һәм чыгару өчен жиһазлар һәм корылмалар; житештерү зоналарын һәм аерым житештерү объектларын төзекләндерү объектлары сыйфатында карала торган объектлар, инженерлык инфраструктурасы зоналары зоналары, махсус билгеләнештәге зоналар, шулай ук тиешле санитар-сак зоналары; аерым торак биналарның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының тышкы кыяфәте; субъектларның гамәлләре законнарда билгеләнгән төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;

- инженерлык коммуникацияләрен урнаштыруга, үзгәртеп коруга һәм ремонтлауга бәйле жир эшләре, стационар булмаган объектларны, ясалма төзекләндерү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау буенча эшләргә алып баруга мәжбүри таләпләр - билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рәхсәт һәм проект документлары, махсус оешмалар белән килешүләр һәм куркынычсызлыкны тәмин итү, санитар нормаларны үтәү һәм дәүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә Әлмәт шәһәре территориясенең эстетик торышын саклау буенча чаралар комплексын үтәү;

- яшелләндерү – шәһәр тирәлеген үсемлек компонентларыннан актив файдалану белән тәмин итүче территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук инженерлык әзерлегенең төрле төрләре буенча эшләр үткәрү (вертикаль планлаштыру, террасирование, кронирование һәм башкалар) һәм агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту юлы белән яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү, үләнле газоннар, чәчәк үсентеләре, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар һ.б. белән бәйле комплекслы процесс;

- гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр – төрле ял итү формалары өчен билгеләнгән (урман парклары, бакчалары, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

- чикләнгән территорияләргә яшелләндерелгән территориясе-дәвалау, балалар укыту һәм фәнни учреждениеләре, сәнгать предприятиеләре, спорт комплекслары, торак кварталлар;

- махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

- ордер- Жир һәм төзелеш эшләрен башкаруга хокук бирүче документ;

- аеруча саклаулы табигать территорияләре - жир участкалары, су өслеге һәм һава тирәлеге, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү аһәмиятенә ия булган объектлар урнашкан, алар жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан;

- жәмәгать транспортын көтү тукталышы – жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать

транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

- пандус - халыкның мөмкинлекләре чиклэнгән төркемнәре өчен төрле объектларның үтемлелеген тәмин итү өчен - сыгылмалы майданчык;

- парковка (парковка урыны) – автомобиль юлының бер өлеше һәм (яисә) юлның йөрү өлешенә һәм (яисә) тротуарларга, юл кырыйларына, эстакадага яки күпергә тоташкан яисә эстакада яисә күперасты киңлекләренә бер өлеше булып торган яисә урам-юл челтәренә башка объектларына һәм транспорт чараларын түләүле нигездә кую өчен билгелэнгән яисә милекче яки башка автомобиль юлы хужасы карары буенча түләү алмыйча, махсус билгелэнгән һәм кирәк булган өлеше;

- бинаның фасадларын (фасадларның төс ягыннан карары) колористик хәл итү паспорты – бердәм архитектура һәм төс чишелешен билгеләүче һәм аерым торучы бинаның фасадын тышкы бизәүгә таләпләрне билгеләүче килешенгән һәм билгелэнгән тәртиптә расланган документ;

- жәяүлеләр коммуникациясе – тротуарлар, аллеялар, юллар, жәяүлеләр өчен элемент һәм шәһәр территориясендә хәрәкәт итүне тәмин итүче сукмаклар. Жәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр өчен элемент һәм хәрәкәт итү тәмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүнең минималь күләмен, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез эшлөвөн, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүен тәмин итәргә кирәк.

- су басу - елгаларда, сусаклагычларда суны арттыру, юл участогы, транспорт тоннельләре су басу, атмосфера явым-төшем төшү нәтижәсендә территорияләренә бер өлеше су басу, кар өеме, юлларга асфальт-бетон катламын, тротуарларны, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләрдән су агызуны яки су агуны сыйфатсыз урнаштыру. Су кабул итү жайланмаларына һәм өслекле корылмаларга хезмәт күрсәтү кагыйдәләрен бозу. 2 кв. метрдан артык майданлы территория су астында калып, 3 см тирәнлектә су акса, су басу дип санала.

- йорт яны территориясе – шәхси йорт яки күпфатирлы йортка турыдан-туры бәйлэнгән территория, алар белән технологик һәм функциональ бәйлэнгән;

- якин-тирә территория – мондый жир кишәрлеге барлыкка килгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгелэнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгелэнгән, бина, корылма, жир участогы янындагы гомуми файдаланудагы территория;

- продуктив хайваннар һәм кошлар - бу хайваннар һәм кошлар берничә тапкыр яки даими кулланыла торган сөт, йон, йомырка кебек азык-төлек алу өчен һәм башкалар;

- территорияне санитар чистарту - билгеле бер территориядән жыю, каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

- авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарталар һәм башкалар;

- территорияләре карап тоту - биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш мәйданчыклары, яшел үсентеләр, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

- юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту - ел дәвамында аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, автомобильләр һәм жәяүлеләрнең юлларда, тротуарларда, урамнарда, квартал эчендәге юлларда һәм юл хужалыгының башка элементларыннан тоткарлыксыз хәрәкәттен тәэмин итү буенча чаралар комплексы;

- күзәтү һәм яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) тоту - эшкә сәләтлелеген, иминлекне саклау, тиешле хезмәтләр һәм жир асты коеларының эстетик төре, төрле билгеләнештәге камераларның, яңгыр сулары канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларын гамәлдәге дөүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп куллану буенча чаралар комплексы;

- махсулаштырылган автостоянка - махсус жиһазландырылган һәм саклана торган мәйданчык, ул хәрәкәт итә торган, хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән;

- махсус оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсулаштырылган машина кую урынына күчәрүне гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукий формадагы юридик затлар махсулаштырылган оешмалар;

- транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар-закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы - Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» 1993 елның 23 октябрендәге, 1090 нчы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары)»;

- спорт мәйданчыгы - жир участогы, аның өслегендә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, брусъялары, гимнастик стена, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан территория);

- тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы (оешманың фирма исеме, аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында) нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында товарны гамәлгә ашыру, хезмәт күрсәтү урынында билгеләнә торган территорияне төзекләндерү элементы, шулай ук

закон үз көчөнө яисә эшлекле әйләнеш максатларына туры китереп яисә реклама белән бәйлә рәвештә урнаштыру мәжбүри булган мәгълүмат;

- төзелеш мәйданчыгы - яңа (шул исәптән төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары), шулай ук реконструкция, техник яктан яңадан коралландыру һәм (яки) ремонт ясау, гамәлдәге күчәмсез милек объектларын демонтажлау, шулай ук корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яки) техник яктан яңадан жиһазландыру урыны;

- тактиль катлам - өслек катламының фактурасы сизелерлек үзгәргән катлам;

- гомуми файдаланудагы территорияләр - чикләнмәгән затлар даирәсеннән тоткарлыксыз файдаланган территорияләр (шул исәптән мәйданнар, урамнар, йөрү урыннары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр бие полосалары, скверлар, бульварлар);

- транспорт чарасы - юл буйлап кешеләрне, йөкләрне һәм жайланмаларны (шул исәптән тагылмаларны, ярымприцепларны һәм транспорт чарасы составында хәрәкәт итү өчен кирәкле башка жайланмаларны) йөртү өчен билгеләнгән жайланма);

- сыек көнкүреш калдыклары - халыкның тормыш эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган хужалык-көнкүреш сулары, үзәкләштерелгән су бүлү системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) корылмаларга һәм ташландык суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән жайланмалар;

- каты коммуналь калдыклар - физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерү максатларында торак урыннарында куллану барышында үзләренә куллану үзенчәлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыклар шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә процессында барлыкка килә торган калдыклар һәм физик затлар тарафыннан куллану процессында торак биналарда барлыкка килә торган калдыклар составы буенча мондый калдыкларга керә;

- территорияләрне жыештыру - житештерү һәм куллану калдыкларын жыю, махсус билгеләнгән урыннарда чыгару, башка чүп-чар, кар чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирәлекне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

- вәкаләтле органнар - башкарма комитетның үз компетенциясе чикләрендә Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү эшен оештыру, координацияләү һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы функциональ һәм территориаль органнары;

- урна - чүп жыю өчен 0,2 кубометрдан 0,5 кубометрга кадәр күләмдә махсуслаштырылган савыт (чиләкләр, тартмалар һәм башка шундый савытлардан тыш);

- фасад - бинаның тышкы ягы (төп, як, ишегалды). Бинаның төп фасады иң күренүчәнлек зонасына ия, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны кабул итүгә юнәлдерелгән;

- төзеклэндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшеллэндерү элементлары, жиһазларның һәм бизэлешнең төрле төрлөре, шул исәптән биналарның фасадлары, төзелмәләр, корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзеклэндерүнең состав өлөшө буларак кулланыла торган күрсәткечләр.

3 нче бүлек. Территорияләрне карап тотуны һәм жыештыруны оештыру, төзеклэндерү буенча гомуми таләпләр

Статья 8.

1. Әлмәт шәһәренең бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән торак йортлар) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзеклэндерелгә, карап торырга һәм жыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән мәйданчыклар, урамнар, юллар, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буе, скверлар, пляжлар, башка объектлар белән шөгыйльләнүче жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыюны оештыру вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

3. Оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, физик һәм юридик затлар үз карамагындагы жир кишәрлекләрен үз вакытында һәм сыйфатлы жыюны һәм тотуны (алга таба - жир кишәрлекләре хокукына ия) тәмин итәргә тиеш. Башка территорияләрне чистартуны һәм тотуны оештыру жирле үзидарә органы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, арендаучылар арасында территорияләрне жыештыру чикләрен билгеләү тигез өлешләрдә пропорциональ рәвештә башкарыла.

5. Әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яки мәжбүри хокукта булса, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектындагы башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.

6. Жир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылмалар булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре яктарның килешүе белән билгеләнә ала. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә. Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча жыештырылырга тиеш.

Гражданныр (шәхси торак йортлар милекчеләре яки яллаучылар), шәһәр территориясендә үз эшчәнлекләрен башкаручы юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр каты коммуналь калдыклар, сыек көнкүреш калдыклары, биологик калдыклар, медицина калдыклары, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чары чыгаруны оештыра, калдыклар жыю, ташу, куллану, зарарсызландыру,

урнаштыру эшчэнлегенә лицензиясе булган махсус оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә.

7. Милекчеләр, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләре һәм территорияләр арендаторлары булган юридик затлар элге жир кишәрлекләрендә һәм территорияләрдә үсемлекчелек калдыкларын һәм башка калдыкларны яндыруга юл куймаска, шулай ук кар урнаштыру һәм туплау, биеклегә 3 метрдан артык булган бортларга тиеш.

8. Контейнерлар һәм бункерларны шыгрым тулы һәм артык төяү тыела, шулай ук аларга икенчел чимал булган калдыкларны, ягулык-майлау материалларын, камылган ботак, авторезинаны, газлы һәм люминесцент лампаларны ташларга ярамый. Күрсәтелгән калдыкларны жыю, куллану, ташу, зарарсызландыру, урнаштыру эшчэнлегенә лицензияләре булган махсус предприятиеләргә алып чыгарга тиеш.

Статья 9.

1. Жаваплы затлар территорияләрне, шул исәптән әйләнә-тирә территорияләрне (территорияләрне жыештыру (төзекләндерү) турында килешүләр нигезендә жыештыралар):

- озынлыкта-бинаның бөтен территориясе, корылмалар, коймалар, төзелеш майданчыклары, сәүдә объектлары һәм башка объектлар;

- киңлегә-урамның бордюр полосасына кадәр.

Периметр буенча якындагы территориянең күләме:

- жир асты жәяүлеләр кичү урыннары, киртәләре, остаханәләр, киосклар (лареклар) һәм 10 м жир асты жәяүлеләр өчен чыгу юллары;

- бүлеп бирелгән кишәрлекләр чикләрендә, шулай ук чүпләнгән һәм очып чыккан плакатлар, баннерлар һәм реклама конструкцияләре тирәсендә;

- сыек һәм газлы ягулык станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.), кибетләр, офислар, халыкка хезмәт күрсәтү һәм хезмәт күрсәтү объектлары, супермаркетлар, сәүдә йортлары, универсамнар, административ биналар, учреждениеләр, сәүдә-сатып алу базалары һәм 20м тимер юл юллары автозаправка станцияләре;

- төзелеш майданчыклары 50 м;

- контейнер майданчыклары (шул исәптән чүп жыючылар) 5м;

- житештерү, сәнэгать һәм башка максатлар өчен базалар һәм башка территорияләр 20м;

- 20м автомобиль юллары янында урнашкан бункер майданчыклары;

2. Жаваплы затлар бурычлы:

- территориядә урналар, э канализация булмаган биналарда, корылмаларда сыек калдыклар өчен жыентыклар (жылыткычлар) булдыру (санитар таләпләргә туры китереп жиһазлау);

- контейнерларга һәм контейнер майданчыкларына иреккә керү мөмкинлеген тәмин итү;

- каты көнкүреш калдыклары жыю өчен контейнерлар эчтәлеген, шәһәр территорияләрен чүп-чардан арындырмауны һәм пычратуны тәмин итү;

- сыек калдыктар өчен чүп савытларын, контейнерлар һәм контейнер майданчыктарын, жыентыктарны (жир асты корылмаларын) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияне тээмин итэргэ;

- житештерү һәм куллану калдыктарын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтэлешен контрольдә тотуны тээмин итү;

- каты коммуналь калдыктарны вакытында чыгару;

- контейнерлар һәм контейнер майданчыктарын вакытында буяу һәм юу;

- чүп-чарны, яфракларны, ботакларны, карны һәм боз катламын вакытында жыеп алырга, үләнне чабарга, 15 см артык үлән калдырмаска.

Статья 10.

Жаваплы затлар тротуарларны карап тоту һәм жыештыру буенча чаралар комплексын башкаралар:

- 1) урам һәм юл буенда урнашкан яки машиналар йөрү өлешеннән аерылган һәм торак һәм административ биналарның подъездларынан турыдан - туры чыгу юллары булмаган кешеләрнең машиналар йөрү өлешен жыештыру һәм карап тоту өчен жаваплы кешелэргэ йөклэнэ;

- 2) инженерлык корылмаларына һәм баскыч жыеннарына карата кулланылучы элге территориялэрне жыештыру өчен беркетелгэн жаваплы затларга йөклэнэ;

- 3) машиналар йөри торган һәм йөрү өлешлэрэннән аерылган һәм торак биналарның, ишегалды территориялэрнең, ишегалды һәм башка чыгу урыннарының подъездларынан, шулай ук йортлар территориясендэ урнашкан жэяүлелэр сукмактарынан турыдан - туры чыга торган юллар элге йортлар белэн идарэ итүдэ булган затларга йөклэнэ.

Статья 11.

Территорияне (жир кишэрлеклэрэн) жыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту буенча эшлэр житештерү бурычлары оештыру-хокукый формасына, шулай ук якын-тирэ территориялэрне жыештыру (төзеклэндерү) турында килешү нигезендэ, килэсе тэртиптэ (якын-тирэ территориялэрнең) торак йортлар хужаларына йөклэнэ:

- 1) күп катлы торак төзелеше - торак милекчелэре ширкэтлэрэнэ, торак кооперативларына яки торак фонды белэн идарэ итүче башка махсус кулланучылар кооперативларына һәм идарэче оешмаларга йөклэнэ. Эгэр күп катлы торак төзелеше территориясендэ торак фонды белэн идарэ итүче берничэ идарэче (хезмэт күрсэтүче) икэн, оешма карап тоту һәм жыештыру эшлэрэн оештыру һэр идарэче (хезмэт күрсэтүче) оешманың торак майданына пропорциональ рэвештэ ике якның килешүе белэн билгелэнэ. Идарэче оешмалар күп фатирлы йортларның йорт яны территориясен, шулай ук төп фасадтан тротуарга кадэр, тротуар булмаган очракта, күпфатирлы йорт территориясен жыештыруны тээмин итэлэр;

- 2) индивидуаль торак төзелеше - торак йортларның милекчелэрэнэ һәм (яки) яллаучыларга йөклэнэ;

- 3) социаль өлкэ учреждениелэре (мэктэплэр, мэктэпкэчэ белем бирү

учреждениеләре, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә, шулай ук төп фасадтан урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) һәм башка яктан урнашкан территория алдында;

4) күпфатирлы торак йортларда кеше яшәми торган биналарны эксплуатацияләүче затлар якин - тирә территорияне, озынлыкта - биналарның бөтен озынлыгы дәвамында, киңлектә-машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), идарәче оешма белән килешү булмаган очракта чистарталар. Күпфатирлы торак йортларда кеше яшәми торган биналардан файдаланучы берничә кеше булганда, торак булмаган бүлмәләр арасында территорияне карап тоту һәм жыештыру эшләрен оештыру яклар килешүе буенча гамәлгә ашырыла;

5) сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек рәвешләрен оештыру - аларга керү юллары, тротуарлар, алар янындагы коймалар, санитар-саклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-саклау зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

6) төзелеш оешмалары-төзелеш мәйданчыкларының тирә-юне территорияләре һәм аларга керү юллары гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә;

7) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буенча) һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр йорт яны территориясе (объект юл буенда урнашкан очракта) хужалары;

8) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир кишәрлеге объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм тышкы чигеннән алып урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

9) базарларның идарә компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир участогы чикләрендә һәм участок чикләреннән һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

10) бина, корылмалар милекчеләре-бина периметры, корылма яки бирелгән жир участогы чикләре һәм участок чикләреннән һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

11) автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан сыек һәм газ барлыкка китерә торган ягулык салу станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән якин-тирә территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр;

12) гараж кооперативлары (жәмгыять) - жир участогы чикләрендә, участок чикләреннән һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр һәм аларга керү юллары;

13) бирелгән жир кишәрлеге территориясендә һәм аның янындагы

территориялардан һәм урамның йөрү өлешенә кадәр гражданның бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача коммерцияле булмаган берләшмәләре (объект юл буенда урнашкан очракта);

14) жирләү урыннары-бирелгән жир кишәрлеге һәм аның янәшәсендәге территория чикләре чикләрендә;

15) бүлөп бирелгән кишәрлекләр чикләрендә, шулай ук элге корылмалар тирәсендә чүпләнгән һәм очып төшкән реклама плакатлары, баннерлар һәм башкалар урнашкан реклама конструкцияләре;

16) бирелгән жир кишәрлеге һәм аның янәшәсендәге территориядә чүп жыю техникасы, шулай ук элге нокталар тирәсендә чүп жыю техникасына яисә чүп жыю техникасына кадәр килеп житә;

17) автоюллар янында урнашкан чүп-чарны жыю бункерлары, бирелгән жир участогы һәм аның янәшәсендәге территориядә, шулай ук бункерлар янында үскән һәм очып төшкән чүп-чарга кадәр;

18) гомуми файдаланудагы территорияләр-вәкаләтле органнарға.

Статья 12.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру, тәминатчыны (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча, элге эш төрләрен үткәргүгә муниципаль контрактлар төзегән оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Статья 13.

Әлмәт шәһәре территориясендә уза торган тимер юл читләштерү юлы чикләрендә элге корылмалардан файдаланучы оешмалар көче белән хәрәкәт итә.

Статья 14.

Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары артыннан карап тотуны һәм карауны гамәлгә ашыралар:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-товар жибәрүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча элге эшләр башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яисә оешма;

3) чикләнгән яшелләндерү территорияләре (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-элге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар, шул исәптән фактта урнашкан ишегалды территориясен төзекләндерү элементлары белән (балалар һәм башка майданчыклар, рекреацион әһәмияткә ия зоналар, транспорт чараларын саклау урыннары һәм кую урыннары);

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләре, яктырту челтәрләре, радиолинияләренең саклау зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары;

б) жир асты коммуникацияләренең саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары.

Статья 15.

1. Урам һәм юллардан жир асты һәм өслек сулары бүлеп бирү өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

2. Яшел үсентеләрне махсус рөхсәттән башка гына кисеп алу, кисү һәм зарарлау, шулай ук бирелгән рөхсәтнең шартларын һәм срокларын үтәү рөхсәт ителмәгән дип таныла. Законсыз рәвештә киселгән өчен гаеплеләр җаваплылыкка тартыла һәм зыянны исәпләү методикалары нигезендә исәпләнгән зыян түләтелә.

3. Үлән капламының биеклеге 15 см артмаска тиеш.

Статья 16.

Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә. Җаваплылык өчен санитар һәм техник торышы бәдрәф җаваплы, аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлар яки махсус оешмалар, хезмәт күрсәтүдә алар торалар.

Статья 17.

Төзекләндерү, жыештыру һәм карап тоту буенча эшләрне башкару заказчы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

Статья 18.

Вәкаләтле органнар Әлмәт шәһәре территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм жыештыру эшләрен башкаруны тикшереп торалар.

4 нче бүлек. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

Статья 19.

1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләр яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.

2. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен тоту үз эченә ала:

- 1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
- 2) жир кишәрлеген жыештыру, чабу һәм санитар-гигиеник чистарту;
- 3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә нәтижәсендә

барлыкка килгән житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару;

4) жир кишәрлегендә урнашкан яшеллэндерү һәм төзеклэндерү элементлары артыннан карап тоту һәм карау;

5) кардан, боз һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартуны, карниз, балкон һәм лоджийлардагы карны бетерүне, агач ботакларының зыян китерүдән саклау чараларын тээмин итеп башкарырга;

6) кышкы чорда торак фонды белән идарә итүче биналар хужалары (арендаторлары) һәм идарәче оешмалар тарафыннан керү түбәләрен һәм козырекларын кардан, боз сөңгеләреннән, шулай ук аларның барлыкка килүләренә карап, кар катламын вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш;

7) түбәләрне тышкы су белән тээмин итүче түбәләрне вакыт-вакыт чистартып торырга кирәк, 30 см дан артык калынлыкта кар катламы ясалырга тиеш түгел, ә жылытканда карны азрак калынлыкта ташларга кирәк.

8) биналар түбәсен кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән чистартырга, алар барлыкка килгән очракта, куркыныч участокларны билгеләнгән нормалар нигезендә алдан әйләндереп алырга.

9) барлык төр түбәләрдә, шул исәптән балкон һәм козырекларда кар өемнәре барлыкка килүгә юл куймаска;

10) бина түбәләрен һәм козырекларны, керү төеннәрен һәм тәрзә проемнарын кардан, боз катламнарыннан һәм боз сөңгеләреннән чистартып, аларны урам ягына авышкан түбәләр өслегеннән алып, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына чистартырга. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәдән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Кар чыгарып алдыннан, кешеләрнең иминлеген тээмин итүче саклау чаралары үткәргә кирәк. Бина түбәсеннән ташланган кар, боз һәм боз сөңгеләре, гомуми файдаланудагы юлларда чистартылган кар белән, юлны жыештыручы зат белән төзелгән килешү нигезендә бергә чыгарыла.

11) керү түбәләреннән һәм козыреклардан кар ташлаганда агачларның, куакларның, урам электр элементсенең һава линияләренең, растяжкаларның, реклама конструкцияләренең, светофор объектларының, юл билгеләре, элемент линияләренең, элмә такталарның тулы сакланышын тээмин итүче чаралар күрергә тиеш.

5 нче бүлек. Биналарның фасадларын, корылмаларны, керү төркемнәрен, түбәләрне һәм йорт билгеләрен тышкы кыяфәткә һәм карап тотуга гомуми таләпләр

Статья 20.

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсле карарның стиль бердәмлеге тора.

2. Фасад локаль участоклары, детальләр, элементлар һәм өстәмә жиһазлар комплекслы карар нигезендә урнашырга тиеш.

3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары расланган паспорт нигезендә

тышкы мэгълүмат чаралары урнаштырылырга тиеш.

Статья 21.

1. Төсләр буенча карар фасадның характеристикаларына һәм стилиенә туры килергә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш.

2. Урамнан караган йортларның ян фасадлары, ерак араларга керү юллары түшәлгән диварлар, фасадның Төсләр буенча карар паспорты нигезендә, тулысынча төп фасад төсләренә буяла.

Статья 22.

1. Бина фасадлары, корылмалар зыян күргән булырга тиеш түгел, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементлары тиешле эстетик торышта булырга тиеш.

2. Аерым детальләрне юкка чыгару яки үзгәртү белән бәйле биналарның, корылмаларның фасадларын үзгәртү норматив хокукый актлар белән билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә.

3. Бинаның фасады төсләр гаммасы бинаның фасады төсләрен хәл итү паспорты нигезендә билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яки ремонтлаганда төс тонын үзгәртү килешүдән башка рөхсәт ителми.

4. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү, мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендәге законнар һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проекты нигезендә гамәлгә ашырыла, мәдәни мирас объектларын саклау, файдалану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килешү буенча, һәм биналарның архитектурасы стилиендә башкарыла, шул исәптән, урамнарны төзүнең гомуми стиль карарында да.

Статья 23.

1. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

1) конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләре һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, карниз, канат һәм аерым баскыч коймаларын, витрин, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндерүче һәм торгызучы, аларны буяучы;

2) водостокларның, су агу торбаларының һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм эчтәлеген тәэмин итү;

3) герметизация, жөйләрне ялгау, ярык һәм уемнарны төзәтү;

4) чокырлар, цоколь тәрәзәләре һәм подвалларга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

5) фасадка урнаштырылган электрояктыртуны төзек хәлдә тоту һәм аны караңгылык башлану белән кабызу;

6) фасад өслекләрен эксплуатацияләүнең торышына һәм шартларына бәйле рәвештә вакытында чистартып һәм юып тору;

7) тэрээлэрне һәм витриналар, элмә такталар һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

8) язу, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

2. Конструктив элементлар һәм фасадларны бизәү аларның нормаль тузу яки аларга кинәт зыян (һәлакәтләр, табиғый бәла-казалар, янғын һәм һ.б.) килеп туган очракта, әлеге хәлләр туктатылган көннән ике ай эчендә янадан торгызылырга тиеш.

Статья 24.

Бина фасадлары, корылма һәм корылма элементлары составына керә:

- 1) приямки, подвал бүлмәләренә керү һәм чүп-чар;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыкса, керү юлында козыреклар, коймалар, диварлар, ишекләр һәм башкалар.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) дивар яссылыклары;
- 5) чыгып торучы фасад элементлары (балкон, лоджия, эркера, карнизлар һ.б.);
- 6) түбә, шул исәптән вентиляция һәм төтен торбалары, рәшәткәләр, түбә һәм чыгу юллары;
- 7) архитектура детальләре һәм облицовка;
- 8) су агу торбалары, шул исәптән бүрәнкәләр;
- 9) рәшәткә һәм тәрәзә коймалары;
- 10) тэрээләрнең металл отделкасы, балкон, поясков, цоколь, свесов һ.б.;
- 11) элмә металл конструкцияләр (флагны тотып торучылар, анкеталар, янғын баскычлары, вентиляция жиһазлар һ.б.);
- 12) панель һәм блоklar арасында горизонталь һәм вертикаль жөйләр (зур панельле һәм эре блоклы биналар фасадлары);
- 13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;
- 14) биналар янындагы стационар коймалар.

Статья 25.

Милекчеләр, башка биналар, корылмалар хужалары һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар бурычлы:

1) кирәк булганда, эмма елына бер тапкырдан да ким түгел, махсус техниканы кулланып, фасадларны чистарту һәм юарга кирәк;

2) кирәк булганда, эмма елына ике тапкырдан да ким түгел, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы), химик чаралар, эчке һәм тышкы өслекләренә тэрээләрне, балкон һәм лоджийларны, подъездларга керү ишекләрен чистартып юарга;

3) фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел эчендә зыян күргән участокларны штукатурка һәм фасадны тышлау эшләрен торгызырга;

4) фасадның аерым элементларына (цоколь, болдыр, баскычлар, керү ишекләре, капкалар, цоколь тэрээләре, балконнар һәм лоджияләр, су торбалары, кәрнизләр, линия ачышлары һәм башка конструктив элементлар

ремонтлауны өч елга бер тапкырдан да ким булмаган күлөмдө башкарырга;

5) чыгып торучы фасад конструкцияләрен жимерелү куркынычы янаган очракта, саклау-кисәтү чараларын (коймалар, челтэрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлөшөн демонтажлау) үтэргә.

Статья 26.

Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

1) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян килү (пычрату): буяу эшләре алып барылу, ярыклар булу, жылытылган штукатурка, тышлау, кирпеч өюгә зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләрнең саклану катламын каплау һәм һ.б.;

2) биналар һәм корылмаларның архитектур һәм сәнгать-скульптура детальләренә зыян китерү (проект документлары белән каралган очракларда булмау);

3) панель ялганган урыннарның герметизациясен бозу;

4) штукатурка, тышлау, фасадларның аскы өлөшө, биналар яки корылмаларның буяу катламын, шул исәптән тәрәзә, керү приямкалары конструкциясенә төзөк булмасы (катламлау, пычрату);

5) чыгып торучы биналарның һәм корылмаларның алгы якларына зыян китерү (пычрату): балконнар, лоджий, эркерлар, тамбур, карниз, кыякларга һәм һ.б.;

6) балкон коймалары, лоджий, парапет, түбәләр һәм башкалар жимерелү (булмау, пычрату);

7) фасадны һәм аның элементларын бу бина өчен билгеләнгән бинаның төсө буенча аерып торучы материаллар, корылмалар проект колер паспорты белән бизәп буяу;

8) вәкаләтле орган белән килештермичә урам, тыкрык, мәйдан, бина номерлары, корылмалар, корпус номерлары яисә корылма исемлекләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

9) вәкаләтле орган белән килештерелгән проект булмаса, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, флаглар элү корылмаларында, флагштокларда урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

10) вәкаләтле орган белән килештерелгән дизайн-проект булмаса, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары корылмасында урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

11) яңа архитектур детальләргә исәптән төшерү, алмаштыру яки урнаштыру, яңа яки гамәлдәге проемнарны ялгау, тәрәзәләрнең формасын үзгәртү, яңадан жиһазландыру яки яңа балкон һәм лоджий, эркерлар, балконнар арасында киңлеккә төзү һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алмыйча төзү;

12) фасад торгызылганчы, жимерелгән яки зыян күргән архитектура детальләрен буяу;

13) фасадларны өлөшчә буяу (биналарның беренче катларының тулы буяуы искәртмә булып тора);

14) фасадларның, шул исәптән тәрәзәләрнең һәм витриналарның, ишекләренә, балконнарның һәм лоджияләренә төс чишелешен, рәсемен,

күчерүнең калыңлыгын һәм башка элементларын ирекле үзгәртү, фасадның гомум архитектура карарына туры килми торган;

15) гамәлдәге козыреклар һәм элгечләрне өстәмә элементлар һәм биналарның һәм корылмаларның алгы якларын урнаштыру, аларны декоратив хәл итүне һәм тышкы кыяфәтен бозучы жиһазлар белән тәэмин итү;

16) гомуми файдаланудагы территорияләрдән чыга һәм карап тикшерелә торган биналарда һәм корылмаларда тулысынча металл стеналар урнаштыру, фасад архитектура чишелешенә туры килми торган ишекләр урнаштыру, фасадта башка алымнарның төсләренә һәм характерына туры килми торган ишекләр урнаштыру;

17) фасад яссылыгына карата ишек блогын урнаштыру һәм үзгәртү;

18) фасадның тышкы кыяфәтен боза торган ишек һәм тәрәзә тартмасы арасында сыйфатсыз жөйләр;

19) үтә күренмәлек, буяу һәм декоратив элпәләр белән бизәкләү, пыялаларны пыялаблоклар белән алыштыру;

20) балкон, лоджийларга тиешле рөхсәттән башка нинди дә булса үзгәрешләр кертү, келәмнәр, киём-салым, тышкы яктан балконнар, лоджияләр һәм бинаның төп фасадлары тәрәзәләренә элпә кую, шулай ук аларны өй предметлары белән каплау;

21) тышка кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру, архитектура детальләре, декор элементлары, өслеге белән затлы архитектура бизәгә, шулай ук, архитектура өслекләренә зыян китерә торган ныгытмалар;

22) фасадның декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары белән ябу, керү төркемнәре урнаштырганда яңа отделка һәм реклама элементлары;

23) бина диварларына, тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары корылмаларына рөхсәтсез (законсыз) беркетү;

24) афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне элпә кую, шулай ук биналарның, корылмаларның фасадларында граффити төшерү.

Статья 27.

Антенналар урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) төп фасадларда;
- 2) урамнан каралучы түбә, ишегалды фасадлары һәм брандмауэрларда;
- 3) биналар түбәсендә, бина һәм корылмаларның (манаралар, гөмбәләр), парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;
- 4) фасадның почмак өлешендә;
- 5) балкон, лоджий киртәләрендә.

Статья 28.

Тышкы күзәтү видеокамералары элмә такталар, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, фасад участкаларында, архитектура детальләреннән, декордан, бизәкләүнең кыйммәтле элементларыннан ирекле урнаштырыла. Колонналарда, фронтоннарда, карнизларда, пилястр, порталларда,

козырекларда, балконнарның цоколында тышкы күзәтү видеокамераларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Статья 29.

Рөхсәт ителә:

1) подъездларга кергәндә вәкаләтле орган белән килештерелгән мәгълүмат стендларын урнаштыру;

2) ишегалды фасадлары ягыннан урам буенда урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

6 нчы бүлек. Керү төркемнәрен карап тоту

Статья 30.

1. Бина, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, элмә (козырек), өслекләргә сопряжения элементлары (баскычлар һәм ТМП.), инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен күчерү өчен жайланмалар (пандуслар, култыкса һ.б.) белән жиһазландырырга кирәк.

2. Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңарту, үзгәртү рөхсәт ителми:

1) фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәү һәм реклама белән ябу;

2) подвалга һәм цоколь катына, идән биеклегендә гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда жирдән 1,2 м биеклектә урнашкан биналарга керү юлларын урнаштыру;

3) жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонна, стойкалар һ.б.) урнаштыру;

4) бинаның бөтен фасады комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документларын эшкәртмичә, ике һәм аннан да күбрәк алым урнаштыру (гамәлдәгеләрен исәпкә алып);

5) тротуарлар зонасында урам-юл челтәре минималь норматив киң тротуар белән жиңел конструкцияләрдән керү төркеме элементларын (баскычлар, пандуслар, болдыр, яшелләндерү тирә-юнь тротуарларына 0,5 метрдан артык урнаштыру;

б) керү төркемнәренә кызыл линия читендә 1,5 м артык жиңел конструкцияләр урнаштыру;

7) күпфатирлы йортта биналарның милекчеләренә ризалыгы булмаसा, күпфатирлы йортта керү группасын урнаштыру;

8) торак урыны милекчәсе ризалыгыннан башка керү төркемнәрен урнаштыру өчен балкон куллану;

9) вәкаләтле орган белән килештермичә күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен үз белдегә белән урнаштыру.

7 нче бүлек. Түбәләргә карап тоту

Статья 31.

1. Биналар, корылмалар түбәләре, су бирү системасы элементлары, төтен

чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзөк хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

2. Кышкы вакытта бина һәм корылмалар хужалары (арендаторлары) тарафыннан түбәне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып торы оештырылырга тиеш.

3. Түбәләрне кардан вакыт-вакыт чистартырга, кар катламы калыңлыгы 30 см дан артмаска тиеш.

4. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш.

5. Түбәдән жәяүлеләр сукмагына ташланган, жәмәгать транспортын көтү тукталышы, карның машиналар йөри торган өлеше кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

Статья 32.

Кар һәм боз сөңгеләреннән чистарткан вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкару агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элементә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл жиберүчеләрнең, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

Статья 33.

Биналарның, корылмаларның түбәләре жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына су турыдан-туры элгә алмый торган су үткәргече булырга тиеш. Бүрәнкәләр, су күләменә исәпләнгән су агып төшү торбалары булырга тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыга торган су жәяүлеләр сукмакларыннан читкә чыгарга тиеш.

Статья 34.

Рөхсәт ителми:

1) биналар һәм корылмалар түбәсендә кар массасы һәм боз сөңгеләре жыелу;

2) биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чар бүрәнкәләргә, су торбаларына ташлану.

8 нче бүлек. Йорт билгеләрен карап тоту

Статья 35.

1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазландырылырга тиеш.

2. Биналар, корылмалар унификацияләнгән (форма, күләме, төсле карар, шрифт язулары) адресация билгеләре белән (аншлаглар һәм номер билгеләре) торақ йортлар - подъезд һәм фатир номерлары күрсәткече белән

жиһазландырылырга тиеш.

Статья 36.

1. Аншлаглар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк төрле дәрәжәдәге шриффт белән башкарыла.

2. Аншлаглар урнаштыруга карата гомуми таләпләр булып тора:

- 1) урнашу урыннарын унификацияләү, урнашу бердәм кагыйдәләрен үтәү;
- 2) жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, биналарны кабул итү, архитектурасы, яктырту, яшел үсентеләр дистанцияләрен исәпкә алып, яхшы күренүчәнлек.

Статья 37.

1. Аншлаглар урнаштыру түбәндәге таләпләргә җавап бирергә тиеш:

- 1) җир өслегеннән биекlege - 2,5-3,5 м (заманча төзелеш районнарында-5 м га кадәр);
- 2) фасад участогында, чыгып торучылардан ирекле архитектура детальләрен урнаштыру;
- 3) фасадның архитектур детальләрен бәйләү;
- 4) күрше фасадларда билгеләр урнаштыруның бердәм вертикаль билгесе;
- 5) тышкы тиеп торучы объектлар (агачлар, корымалар) булмау.

2. Номер билгеләре урнаштырылган булырга тиеш:

- 1) төп фасадта - фасадның уң ягынан;
- 2) транспортның бер яклы хәрәкәте булган урамнарда - фасад, якин як ягында транспорт хәрәкәте юнәлеше буенча;
- 3) төп керү янында-уң яктан;
- 4) ишегалды фасадларында - квартал эчендәге юл ягынан иркенлегендә;
- 5) сәнәгать предприятиеләренең корпусларында-төп керү, керү уңаеннан уңга;
- 6) фасадның почмак участогында урамнары киселешендә;
- 7) номер янында-бердәм вертикаль күчәргә урнаштырганда;
- 8) номер билгесе өстендә.

3. Подъезд һәм фатир номерлары күрсәткечләре аларда ишек яки импост өстендә (горизонталь табличка), яки биеклектәге ишектән уң якта - 2,0-2,5 м (вертикаль күрсәткеч) урнаштырыла.

4. Аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлаглар һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзекlege өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы.

Статья 38.

1. Флагштоктарны билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча йортның фасадына куярга кирәк.

2. Янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләре, полигонометрик билгеләр, геодезик билгеләр урнашу күрсәткечләре биналар, камералар, магистральләр һәм суүткәргеч һәм канализация челтәрләре коеларын урнаштырырга кирәк.

Статья 39.

Йорт һәм номер билгеләрен, аншлагларны, янғын гидрантларын урнаштыру указларын, полигонометрик билгеләр, геодезик билгеләр урнаштыру указларын саклаган һәм төзеклеге өчен аларны билгеләгән оешмалар жаваплы.

Статья 40.

Рөхсәт ителми:

- 1) чыгыш торучы элмә такталар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыра торган объектлар янында урнаштыру;
- 2) фасадның чыгыш элементлары янында яки фасадның читләнган кишәрлекләрендә, декор, карниз элементларында, капкалар янында номер билгеләрен һәм күрсәтмәләрен урнаштыру;
- 3) билгеләнгән урыннардан аншлагларны иреккә күчерү.

9 нчы бүлек. Жир кишәрлекләрен, юлларны карап тоту,
Шәхси торак йортларны һәм алар янындагы территорияләрен төзекләндерү

Статья 41.

Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тотуны үз эченә ала:

- 1) чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан көндәлек жыештыру (боздан);
- 2) юлларның, күперләренң, урамнарның, тротуарларның, юл йөрүләренң, жәяүлеләр территорияләренң бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;
- 3) кардан чистарту;
- 4) кар һәм боз чыгару (боз оешмалары) буенча махсус майданчыкларга кар-бозларны саклау һәм утильләштерү;
- 5) контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр, кече архитектура формалары һәм башкалар чистартуда һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;
- 6) чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;
- 7) яңгыр һәм кар суларын жибәрү;
- 8) каты көнкүреш, зур габарит һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;
- 9) тузан хасил булуны киметү һәм һаваны дымландыру өчен территориягә су сибү;
- 10) яшел үсентеләренң сакланышын тәмин итү һәм аларны карау;
- 11) коммуналь билгеләнештәге объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүе, реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң, төзекләндерүнең бозылган элементларын яңадан торгызу;
- 12) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

13) төзелеш майданнарының коймаларын, шул исәптән төзелеп бетмәгән төзелеш объектларын карап тоту. Төзелеп бетмәгән объектлар, тиешле эстетик кыяфәте булган һәм кешеләр һәм транспорт куркынычсызлыгын тәмин итүче төзелеш челтәрләре белән ябык булырга тиеш;

14) жир кишәрлекләрен жиңмерелгән (сүтелгән) биналар, корылмалар урнаштыру һәм аларны карап тоту, бу территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда чүп-чар урнаштыру мөмкинлеген бирми.

10 нчы бүлек. Юлларны карап тоту

Статья 42.

Юлларны карап тотуны тәмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.

Юллар территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны (боздан) һәм юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

3) юл катламнарын юу һәм су сибү;

4) газоннар һәм яшел үсентеләрне карау;

5) тышкы яктырту баганаларын һәм тимер юл транспорты контакт челтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) яңгыр кирәк-яраклары коеларын, таулардагы канаулар һәм ясалма юл корылмалары составына керүче ачык лотларны урнаштыру, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймалар, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяулар.

Статья 43.

Милекче һәм (яки) транспорт чарасыннан файдаланучы юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм гражданның транспорт чараларының чиста тышкы кыяфәтен тәмин итәргә киңәш ителә.

Статья 44.

Рөхсәт ителми (тыела):

1) сүс йөк ташу;

2) урамнарда рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч, башка авыр предметлар, конструкция детальләре төяү-бушату эшләре, шулай ук юллардагы жир эшләрен башкарганда, тротуарларда, газоннарда аларны һәм грунтны чүп-чардан арындыру;

3) чылбырлы һәм пневмоходлы машиналарның каты өслекле юллар буйлап узып китүе;

4) квартал эчендәге жәяүлеләр коммуникацияләрендә автотранспорт урнашу һәм урнаштыру;

5) монның өчен билгеләнмәгән транспорт чараларын юу;

6) асфальт өслекле юллар буйлап чылбырлы механикалы машиналар хәрәкәте;

7) машиналар йөрү өлешенә чагыштырма авырлык билгеләнгән нормадан һәм күрсәтүләрдән артып киткәндә, авыр йөклә үзйөрешле машиналар һәм механизмнар хәрәкәте;

8) территорияләргә пычратуга юл куймый торган жир асты, чүп-чар ташу, юеш төзелеш материаллары, жиңел тара, яфраклы, юеш һәм башка материал белән капланмаган;

9) кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыклары юлның машиналар йөрү өлешенә һәм аның янәшәсендәге территориягә ташлану;

10) юлларда чүп-чарны, тротуарларны, газоннарны һәм яшел үсентеләргә өеп куярга;

11) юлның машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны жылы чорда чистартып бетерергә;

12) юлларны юу вакытында газоннарга, тротуарларга һәм башка транспорт инфраструктурасының объектларын пычрак һәм чүп-чарны юарга;

13) юлның машиналар йөри торган өлешенә, бетон измәсе тротуарына, транспорт чарасын йөрткәндә битумга, шулай ук аларны транспорт чаралары белән йөртүгә;

14) машиналар йөрү өлешенә, тротуарларга, кюветка, яшел үсентеләр булган территориядә теләсә нинди сыеклык ташлау;

15) юл йөрү өлешендә бетон, башка төзелеш эремәләре, тротуарларда, газоннарда эзерләү;

16) күп катлы йорт подъездының керү тамбуры каршындагы мәйданчыкта, газоннарда һәм Яшел утыртмаларда, ел фасылына карамастан, балалар, спорт һәм уен мәйданчыкларында, кер юу мәйданчыгында, келәмнәргә, тротуарларны чистарту, ял итү урыннарында, кешеләр күпләп жыела торган пляжларда, скверларда урнаштыру һәм автотранспортның урнашуы;

17) транспорт чараларын (махсус транспорт чараларынан тыш) су саклау зоналары чикләрендә урнаштыру, аларның юлларда һәм юлларда һәм махсус жиһазландырылган урыннарда хәрәкәтләреннән тыш;

18) шәхси автотранспорт хужаларына кышкы вакытта озак вакыт (2 сәгаттән артык) урамнарның һәм ишегалды эчендәге юллардан транспорт чараларын саклау һәм урнаштыру өчен файдалану тыела;

19) авыр йөклә транспорт чаралары, шулай ук махсус рөхсәттән башка махсус техника, Әлмәт шәһәре территориясен жыештыру вакытында чүп-чар чыгаруны гамәлгә ашыручы транспорт чараларынан тыш, йөрү;

20) төзелеш мәйданчыкларынан автотранспорт тәгәрмәчләре, авария хәлендәге, ремонт һәм башка төр эш урыннары белән пычрану;

21) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар урнаштыру юлы белән юлның машиналар йөрү өлешен, тротуарларны үз белдекләп каплау.

Статья 45.

Юлларны төзеклэндерүнең аерым элементларына таләпләр:

1) жәяүлеләр юлындагы металл коймаларны һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзеклэндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланьрга, пычрактан юу һәм пычрактан чистартылырга тиеш;

2) заказчы тарафыннан билгеләнгән вакыт эчендә һәм чират тәртибендә юл тамгалары төшерүгә расланган паспортлар (схемалар) нигезендә барлык юл тамгасы үтәлергә тиеш;

3) юллар тамгасы таләп ителә торган төсләрне - яктылык-техник характеристикаларын, эләктерү коэффицентын, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында мәйдан буенча саклауны тәмин итәргә тиеш;

4) юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

5) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

2. Вакытлыча урнаштырылган юл билгеләре сәбәпләрен бетергәннән соң, бер тәүлек эчендә алынырга тиеш.

3. Визуаль-коммуникация системасы элементлары (Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, Әлмәт шәһәренең планлаштыру-структур элементларын (торак пунктлар, техник объектлар һ.б.) күрсәткечләр, аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен юлларда һәм транспорт чишелешләрендә билгеләнә.

11 нче бүлек. Индивидуаль торак йортларны карап тоту һәм алар янындагы территорияне төзеклэндерү

Статья 46.

Хосусый торак йорт милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, бурычлы:

1) торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт салу чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәмин итәргә һәм аларны ремонтлауны һәм буяуны үз вакытында башкарырга;

2) торак йортта номер билгесенә ия һәм аны төзек хәлдә тотарга;

3) тәүлекнең караңгы вакытында фонар яктыртылуы кертергә (алар булганда);

4) йорт салу территориясен тәртиптә тотарга;

5) йорт салу чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тотарга, куаклар һәм агачлар санитар кисәргә, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабель һәм электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртуга юл куймаска;

б) су агу өчен канауларны һәм торбаларны чистартырга, язгы чорда сулар агуны тәмин итәргә;

7) транспорт юлы, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларына

керү, жэяүлелэр узу һәм яшел үсентелэрнең сакланышы тээмин ителергә тиеш;

8) бирелгән жир участогы чикләрендә, үзәкләштерелгән канализация, чүп-чар чокыры, бәдрәф булмаганда, санитар нормалар нигезендә, аларны даими чистартып тору һәм дезинфекция ясау;

9) махсус мәйданчыкларда билгеләнгән контейнерларга каты һәм зур габаритлы калдыкларны жыярга;

10) билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тээмин итәргә.

Статья 47.

Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) йорт биләмәләре чикләрен коймаларны урнаштыру;

2) йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

3) тирес, күмер, утын, зур габаритлы калдыкларны, йорт биләмәләре өчен төзелеш материалларын сакларга;

4) «Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге жирләрендә йорт биләмәләре өчен транспорт чараларын юу;

5) йорт биләмәләре өчен ишегалды корылмаларының вәкаләтле органнары белән килештермичә йорт төзәргә, урам чокырларын төзекләндерәргә;

6) махсус транспорт һәм урып-жыю техникасының үтемлелеген кыенлаштыра торган яисә аларга каршы торучы чит ил юлларын урнаштыру;

7) территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүпләргә;

8) Әлмәт шәһәре муниципаль берәмлеге жирләрендә комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт биләмәләре өчен сакларга һәм урнаштырырга;

9) якындагы территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

10) чүп-чар, кар, боз чүплекләре оештырырга.

12 нче бүлек. Яңгыр сулары канализациясе челтәрләрен карап тоту

Статья 48.

1. Күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жэяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тээмин итүче төзек хәлдә булырга тиеш.

2. Яңгыр сулары канализациясе челтәрләренең техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) өчен жаваплылык эксплуатация оешмаларына йөкләнә.

Статья 49.

1. Барлык төр коеларны карап тоту, чистарту һәм төзек техник торышын тээмин итүне хужалары тээмин итәләр, гамәлдәге дәүләт стандартларына туры китереп.

2. Әлмәт шәһәрендә яңгыр канализациясенең магистраль һәм квартал

эчендәге челтәрләрән карап тоту һәм эксплуатацияләү әлеге максатларга шәһәр бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрән карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

3. Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап торучы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә булырга тиеш.

4. Яңгыр рәшәткәләре, кое кирәк-яраклары даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коелар кую рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенә күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган рәвештә башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычраткыч матдәләрнең барлык төрләре махсус майданчыкларда кичекмәстән чыгарылырга һәм утильләштерелергә тиеш.

Статья 50.

1. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, су үткәрү, канализация, яңгыр сулары жайланмаларының, системаларының, челтәрләрнең һәм корылмаларның төзек булмавы, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу рөхсәт ителми.

2. Әлмәт шәһәре территориясендә вәкаләтле органнар белән килештермичә, парга әйләндерү майданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Статья 51.

Смотр коеларның люклары машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, жәяүлеләр юлларын, яшел зоналарны бер дәрәжәгә тоташтырып башкарылырга тиеш. Машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, жәяүлеләр сукмакларында, яшел зоналарда смотр коелары люк сопряжениеләренә читкә китү тигезлеге 2 см дан артмаса, яңгыр кирәк-яраклары коелары 3 см дан да артмаса тиеш.

Статья 52.

Түбәләр яки рәшәткәләр жимерелгән коммуникацион коелар гражданнар тапканнан соң, кичекмәстән челтәрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

Статья 53.

Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында яңгыр канализациясенә яқындагы кое - канализация челтәре, су һәм жылылык челтәрләреннән су агызыла (булган очракта). Суны юлга чыгару тыела. Башка техник калдыкларны (нефтьле сыеклыкларны, шламнарны һәм тозлы техник суны да кертеп) ташлау норматив-хокукый актлар һәм технологик регламентлар нигезендә катгый рәвештә башкарыла. Түгелү нәтижеләрен

бетерү зыян күргән инженер челтэрлэренең хужалары хисабына да башкарыла.

13 нче бүлек. Техник элемтә чаралары челтэрлэрен Карап тоту

Статья 54.

1. Торак пунктлар чиклэрендә биналарны инженер-техник тээмин итү өчен билгелэнгән элемтә, телевидение, радио, интернет һәм башка шундый челтэрлэрне урнаштыру Жир асты юлы белән гамәлгә ашырыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

2. Биналарга тышкы коммуникациялэрне башка ысул белән (һава, жир өсте) үткөрү, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

3. Асылмалы элемтә линиялэрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында файдаланырга ярамый:

1) жәмәгать һәм тимер юл транспортының контакт челтэрлэренең баганалары һәм элементлары һәм тышкы яктырту баганалары;

2) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл коймалары, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгелэнгән элементлар һәм конструкциялэр;

3) фасадлар, түбэлэр, бина стеналары (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишеклэр, тэрэзэлэр).

4. Рөхсәт ителми:

1) бер бинадан икенчесенә кадәр элемтә кабельләре салганда юллар кисешергә;

2) бүлүче муфта шкафыннан тыш кабель запасларын урнаштыру.

Статья 55.

Милекчелэр (хужалары) техник элемтә чаралары (кабельлэр, кабельлэрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмдә тиешле хәлдә тоташтырыла торган техник жайланмалар (кимчелеклэрне бетерми һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу, коррозия һәм/яки механик жэрэхэтлэр, чыбыклар һәм/яки аларны яктырту баганаларына һәм электр тапшыру линиялэренә карап тотмаска тиеш) тотарга тиеш.

14 нче бүлек. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

Статья 56.

Тышкы яктырту элементларына түбэндәгелэр керә: яктырткычлар, кронштейннар, терәклэр, чыбыклар, кабельлэр, туклану чыганаклары (шул исәптән жыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары).

Статья 57.

1. Торак пунктлар территориясендә урамнар, юллар, майданнар, жәяүлеләр тротуарлар, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешмалар территорияләре, шулай ук аншлаглар һәм жәмәгать һәм торак биналарының номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

2. Урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайоннар территорияләрен яктыртуны кертү кичке эңгер-меңгердә 20 лк кадәр табигый яктырту дәрәжәсен киметкәндә башкарыла, ә өзү иртәнге эңгер-меңгердә - 10 лк артканда.

3. Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту жайланмаларын, йорт аншлагларын һәм йортларның номер билгеләрен һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук архитектура-сәнгать яктырткычларын кертү һәм өзү урамнарны тышкы яктырту эше режимында башкарыла.

4. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формасына карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-сәнгать яктыртуы булуын һәм эшләвен законда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект нигезендә тәмин итәргә тиеш.

Статья 58.

1. Төп юлларда, майданнарда һәм урамнарда яктыртучы яктырткычларның саны 3% тан артмаска тиеш, башка территорияләрдә (квартал эчендәге юллар, ишегалды территорияләре) - 5%.

2. Сафтан чыккан газоразрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарырга тиеш. Әлеге төр лампаларны чүплеккә һәм чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

Статья 59.

1. Металл баганалар, кронштейннар һәм тышкы яктырту жайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга, крена, коррозия учакларына ия булырга һәм кирәк булганда милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан каралырга, эмма кимендә өч елга бер тапкыр, төзек хәлдә сакланырга тиеш. Тышкы яктырту баганалары, тимер юл транспорты элементта челтәре баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл жиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

2. Тышкы яктырту бердәм системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктыртуларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә вәкаләтле орган яки оешма башкара.

3. Торак йортларны тапшыру бүлгечләренә тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

4. Ут баганаларында һәм тимер юл транспорты элементта баганаларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм төзек тышкы кыяфәте өчен әлеге таянычның хужасы

(кулланучы) жавап тота.

5. «Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан электр тапшыру линияләре һәм югары вольтлы линияләр тирәсендә территорияләргә жыештыру өчен жаваплылык аларны файдалануга жаваплы затларга йөкләнә.

6. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә якин-тирә территорияләргә, автомат режимда эшләүче башка инженерлык корылмаларына (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) территорияләргә жыештыру өчен жаваплылык территорияләргә хужаларына, әлеге объектларның милекчеләренә йөкләнә.

Статья 60.

1. Тышкы яктырту баганаларын, тимер юл транспортының элемент чөлтәргә баганасын алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр сүтеләргә һәм чөлтәргә хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылган булырга тиеш. Тышкы яктырту баганалары хужасы тарафыннан чыгарыла, калган территорияләргә - мондый ихтыяж булган (демонтаж) мизгелдән тәүлек дәвамында.

2. Аерым яктырткычларның шәһәрнен торгызу вакыты төзексезлек яки тиешле хәбәр кәргән вакыттан 10 тәүлек артмаска тиеш.

Статья 61.

1. Үткәргечләр өзәлгәндә, терәкләргә, изоляторларга зыян килгәндә тышкы яктырту жайланмаларын файдалану рөхсәт ителми. Электр үткәргечләргә яки терәгә зыян күрү белән бәйлә рәвештә, тышкы яктырту жайланмалары эшендә бозулар булса, ачыкланган соң кичекмәстән бетереләргә тиеш.

2. Чөлтәргә үткәргечләргә һәм кабельләргә үз белдегә белән тоташтыру һәм тышкы яктырту жайланмалары белән тоташтыру рөхсәт ителми.

Статья 62.

1. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләргә (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:

1) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, баганаларның һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын тикшереп тору, бозылган яисә зыян күргән очракта вакытында ремонт ясау;

2) билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны, кабызуны һәм сүндерүне күзәтү;

3) урнаштыру, карап тоту, тышкы яктырту, рәсмиләштерү һәм эксплуатацияләү кагыйдәләргә үтәргә;

4) тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштырырга.

15 нче бүлек. Кече архитектура формаларын карап тоту

Статья 63.

1. Кече архитектура формаларына түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү

жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, Әлмәт шәһәре территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар.

2. Кече архитектура формаларын тоту бирелгән жир участкалары чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла - тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә муниципаль контракт (киләшү) төзегән оешма белән контракт (киләшү) нигезендә вәкаләтле орган тәэмин ителә.

Статья 64.

Кече архитектура формалары хужалары бурычлы:

1) кече архитектура формалары чисталыгы һәм төзеклеге торышын тәэмин итәргә;

2) язгы чорда план буенча кече архитектура формаларын тикшерергә, аларны иске буядан, күгәрәктән арындырырга, шулай ук ватылган элементларны алыштырырга;

3) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кар һәм боздан якын килү юлларын чистартырга;

4) тигез өслекле комлыкларны төзекләндерү, комлыкларда елга бер тапкырда да ким булмаган комны алыштыру;

5) балалар, спорт, хужалык мәйданчыклары һәм ял мәйданчыклары жиһазларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлык таләпләренә туры килүен күзәтеп тору;

6) фонтаннарның эш чорында көн саен су өслеген чүп-чардан арындырырга.

Статья 65.

Рөхсәт ителми:

1) кече архитектура формалардан урынсыз файдаланмаса (өлкәннәр өчен балалар мәйданчыкларында ял итәргә, спорт мәйданчыкларында киём киптерү һәм башкалар);

2) теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукциясен кече архитектура формаларында урнаштырырга һәм ябыштырырга;

3) кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын жимерергә һәм бозарга;

Фонтаннарда коенырга.

16 нчы бүлек. Стационар булмаган объектларны карап тоту

Статья 66.

1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Ваклап сату чөлтәре объектының тышкы габаритлар буенча максималь мәйданы-60 кв. м.

3. Жир кишәрлеген арендау килешүе срогы чыккач стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтажланырга тиеш, э жир участогы бушап, беренчел халәткә китерелә.

Статья 67.

Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затлар бурычлы:

1) аларны ремонтларга һәм буярга. Ремонт, проект документациясе белән билгеләнгән тышкы төрдәге һәм төсле карарның сакланышын исәпкә алып, башкарылырга тиеш;

2) якындагы территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюор ташларның, кече архитектура формаларының (алар булганда) сакланышын күзәтергә, әлегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләр нигезендә күрсәтелгән территорияне карап тотарга;

3) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштыру, чүп савытларын көн дәвамында кирәк булганда чистартырга, әмма тәүлегенә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чистартырга, чүп савытларын буяу елга бер тапкырдан да ким булмый.

Статья 68.

Рөхсәт ителми:

1) стационар булмаган объектларга янкорма, кыеклар, тирес һәм проектлар белән каралмаган башка конструкцияләр төзү;

2) стационар булмаган объектларга якин сәүдә-суыткыч жиһазларын куярга;

3) стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тара, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметларны склад максатларына куярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларына кулланырга;

4) стационар булмаган объектлар арасында жиһазлар, калдыклар белән янгынга каршы өзекләр урнаштыру;

5) биналар аркаларында, газоннарда, майданчыкларда (балалар, ял итү, спорт, транспорт стоянкаларында), су үткәрү һәм канализация челтәрләренең саклау зонасында, торбаүткәргечләрне, шулай ук торак бина тәрәзәләренә кадәр, сәүдә предприятиеләренә витриналарын - 20 метрдан ким, агач кәүсәсенә кадәр - 3 метрдан ким урнаштырырга.

17 нче бүлек. Төзелеш эшләре урыннарын тоту

Статья 69.

1. Төзелеш майданчыкларын һәм аның янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, төзекләндерү, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, төзелеш һәм башка төр эшләренә торгызу төзүче жылкәсенә төшә.

2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы кирәк:

1) төзелеш майданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча

башкарма комитетның хокукый актлары таләпләре нигезендә типлаштырылган коймалар урнаштырырга;

2) төзелеш мәйданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

3) төзелеш мәйданчыгын коймалауның техник торышын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны күзәтеп торырга;

4) төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә жавап бирә торган төзелеш объектының мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

5) жәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар урнаштыруны тәэмин итү;

6) төзелеш мәйданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

7) урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган юллардагы транспорт чараларының тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын (йөрү урыннарын) төзекләндерү;

8) йөк автотранспорты хәрәкәте маршрутын (10 тоннадан артык) төзелеш мәйданчыгына керү юлында ябык циклы Килештерү;

9) төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, зур габарит һәм төзелеш калдыклары жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

10) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

11) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән жыелган һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга калдыклар булмаган кар чыгаруны тәэмин итәргә;

12) эшләр житештергәндә төзелеш мәйданчыгы янындагы территорияне, аңа керү юлларын һәм пычрак, чүп-чардан, кардан, боздан көндәлек жыештыруны тәэмин итәргә (ел вакытын исәпкә алып, кыш, жәй);

13) эшләр житештерүдә гамәлдәге жир асты инженер коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

3. Төзелеш һәм (яки) ремонт эшләре чорында әлеге кагыйдә таләпләрен үтәргә, шулай ук эшләр башкарганда жиңмерелгән һәм зыян күргән юл катламнарын, яшел үсентеләрен, газоннарны, тротуарларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.

4. Төзелеш материаллары, жиһазлары, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрнең һәм хезмәткәрләрнең вакытлыча урнашу өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш мәйданнары чикләрендә төзелеш оешмасы проекты нигезендә урнаштырыла.

Статья 70.

Рөхсәт ителми:

1) гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, йөк төяү-бушату һәм башка эшләргә оештыру һәм уздыру;

2) Башкарма комитетның тиешле рөхсәте (күрсәтмәләре) булмаган юллар һәм тротуарларны тарайту яисә ябу;

3) чүпне яндыру һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерү;

4) грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, жинел тараны ташый, агачларны брезент белән капламыйча яки юлларны пычратуны юкка чыгара торган башка материал белән каплай, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләргә (шул исәптән комлы цемент эремәне, известь, бетон катнашмаларын) транспортлау.

18 нче бүлек. Жирләү урыннарын тоту

Статья 71.

1. Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирләү урыннарын карап тоту федераль закон таләпләре һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә башкарыла.

2. Жирләү урыннарын санитар тәртиптә тотуны тәмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге төр эш төрен үткәргүгә муниципаль контракт төзегән оешма башкара.

Статья 72.

1. Жирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:

1) зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылырга тиеш;

2) зират территориясендә калдыклар һәм чүп савытлары өчен контейнерлар чистартылырга тиеш. Калдыклар жыелган саен 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

3) егылган һәм авария хәлендә агач үсентеләре булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре йолкынырга тиеш;

2. Кышкы чорда күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган тигез кар катламы булу рөхсәт ителә;

2) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларны кар явуга ук эшкәртү башлангычта тиеш;

3) беренче чиратта кар чыгару, бозны төшерү һәм Үзәк һәм керү юллары булган кар-боз оешмаларын бетерү;

4) жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм каберләргә, газон, куаклар кую рөхсәт ителми.

3. Жэйге чорда жирлэу урыннарын тоту үзенчөлөклөрө:

1) үзэк юллар, подъезд юллары, тротуарлар, каберлэр арасында узу һәм жирлэу урыннарында гомуми файдаланудагы башка территориялэр төрлө пычрактан чистартылырга тиеш;

2) яшел үсентелэрне санитар кисү, чүп үләннөрө сугаруны бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

4. Жирлэнгән урынны, жирлэнгән урын өсте корылмасын (крестлар, һәйкәллэр, плитэлэр, склеплар һ.б.) карау, чәчәклэр һәм декоратив куаклар утырту, ире (хатыны), туганнары, мэрхүмнең законлы вәкиле яки башка зат тарафыннан санитар таләпләрне мәжбүри үтәп башкарыла.

19 нчы бүлек. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау
стоянокаларын карап тору

Статья 73.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау стоянкалары (алга таба - стоянка) һәм алар янындагы территорияләрне гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге кагыйдәләр нигезендә стоянкалар урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге хужасы (алга таба - хужа) тарафыннан карап тоту гамәлгә ашырыла.

Статья 74.

Хужалар бурычлы:

1) тукталыш территорияләренә бөтен периметры буенча коймалар урнаштырырга, ул механик йогынты һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

2) коймаларның техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны күзәтү;

3) материаллар туплау, комплектланган транспортны, тукталышлар территорияләрендә һәм тукталышлар янындагы территорияләрдә төрлө конструкцияләренә саклауга юл куймау;

4) дежур персонал өчен стоянканы махсус бүлмәләре белән жиһазландырырга. Стоянкалар территорияләрендә жиңеләйтелгән типтагы конструкцияләрдән эшлэнгән, соңыннан тышкы диварларны заманча материалларны нейтраль төсләр белән бизәү өчен, персоналның гомуми мәйданы 10,0 кв. метрдан артмаган дежур тору өчен капитал булмаган объектлар урнаштыру рөхсәт ителә;

5) стоянкалар территориясен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдә таләпләренә туры килә торган яктылыкны тигез бүлүнә тәэмин итүче тышкы яктырту белән жиһазландырырга;

6) проектта каралмаган башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киоскларны тукталыш территорияләрендә урнаштыруга юл куймаска;

7) машина кую урыннары территорияләрендә автомобиль һәм ягулык-

майлау материаллары агучы автомобильләрне юу тыела;

8) санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәп стоянкалар территорияләрен карап тоту;

9) әйләнә - тирә территорияләрне даими рәвештә санитар эшкәртү һәм чистарту (проект белән каралган мәйдан чикләрендә), калдыклар жыю өчен контейнерлар (урналар) урнаштыру, үләнне даими рәвештә чабуны һәм каты көнкүреш калдыкларын, кар чыгаруны тәмин итү;

10) автостоянка урнашу һәм хезмәт күрсәтү урынын, махсус стоянкага керү юлларын, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп тамга белән жиһазландырырга.

11) инвалидларның тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керә алуын тәмин итәргә һәм инвалидларның һәм (яки) инвалид балаларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен барлык территориянең 10% тан да ким булмаган өлешендә урыннар (эмма бер урыннан да ким булмаган урыннар) бүлеп бирергә. Физик мөмкинлекләре чикләнгән затлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге №181-ФЗ Федераль законның 15 статьясы нигезендә бушлай махсус автотранспорт чараларын парковкалау өчен урыннардан бушлай файдалана ала.

20 нчы бүлек. Йорт хайваннары һәм кошларны карап тору

Статья 75.

1. Теләсә кайсы хайван хужасы милке булып тора һәм милек буларак закон белән саклана. Хайван хужадан суд карары буенча гына тартып алынырга мөмкин.

2. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш, йорт хайваннары һәм кошлар китерелгән зыян өчен җаваплылык гамәлдәге РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә аларның хужаларына йөкләнә.

3. Йорт хайваннары хужалары үз тәрбияләнүчеләренәң экскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Статья 76.

1. Әлмәт шәһәрендә яшәүчеләргә авыл хужалыгы хайваннарын (сыерларны, сарыкларны, кәжәләрне, дуңгызларны һәм башка) һәм кошларны тоту шәхси йорт янындагы участок территориясендә рөхсәт ителә.

2. Барлык продуктив хайваннар (мөгезле эре терлек, кәжәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар), гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен биркаланырга һәм теркәлгә тиеш.

3. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү махсус урыннарда хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рөхсәт ителә.

4. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр урамда йөртү рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында

тынлыкны тээмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

5. Этләрне урамда йөртү, өч айга кадәрге көчөкләрне һәм вак породалы этләрне йөртү очраklarыннан тыш, муенчаклы бау (этне тотып торучы бүтән жайланма), борынча кулланып башкарылырга тиеш, әгәр алар махсус сумкада (контейнерда) яки аларны урамда йөртүче зат кулында булмаса. Әлеге законда билгеләнгән тәртиптә теркәлгән эт муенчагында аның идентификацион номеры күрсәтелергә тиеш. Этләрне сәбәпсез урамда йөртү торак пунктлар чикләрендә, шулай ук урамда йөрергә рөхсәт итүче билгеләр куелган урыннарда гына рөхсәт ителә.

6. Хужалары йорт хайваннарының һәм ишегаллары кошларының, тротуарларның, урамнарның, паркларның, газоннарның, балалар майданчыклары, скверларның, майданнарның, шулай ук торак йортларның подъездларының эксcrementлары белән пычрануына юл куймаска тиеш. Эт, мәчеләр һәм башка вак хайваннарны урамда йөргәндә, хужасы үз вакытында майданчыклардан йорт хайваннары артыннан калдыкларны тулысынча жыеп чүп контейнерларына ташлауны тээмин итә торган кирәк-яраклар булдырырга тиеш.

7. Этне муенчактан ычкындыру махсус урыннарда гына мөмкин. Жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган махсус билгеләнгән майданчыклар булмаганда, этне йөртү буш урыннарда рөхсәт ителә.

8. Этләрне өйрәтү бары тик яхшы итеп әйләндереп алынган майданчыкларда яки Әлмәт шәһәре жирлекләре территорияләреннән читтә генә үткәрелә ала.

9. Әлмәт шәһәре территориясендә йорт хайваннары һәм кошлары йөртү тыелган (йорт яны территорияләрендә, газоннарда, паркларда һәм скверларда терлек һәм көтүлекләргә үз белдек белән йөртү рөхсәт ителми). Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына куып алып барылырга мөмкин, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына алып бару тиешле. Йорт хайваннарына асфальт түшәлгән, грунт юллар һәм сукмаклар буйлап йөртү тыела.

10. Урамнарда йорт терлекләрен калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан килгән чыгымнарны капларга бурычлы.

11. Йорт кәжәләре йорт яны территориясә эчендә генә яки көтүлекләрдә хужалар каравында гына көтелергә тиеш.

Статья 77.

Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар майданчыкларына, мәктәпләр, балалар бакчалары территорияләренә йөртү, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә алып керү;

2) йорт хайваннарын пляжларда, урамда йөртү һәм сулыкларда коендыру;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениегә хайваннар кертүне рөхсәт итү;

4) озатуларсыз гына хайваннар һәм кошларны торак пунктлар территориясенә чыгару;

5) алкоголь, наркотик куллану торышында булган затлар, шулай ук яше яки сәламәтлеге аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тоталмаган һәм урамда йөргәндә агрессив тәртибен булдырмый кала алмаучы затларга этләр урамда йөртү;

6) 14 яшькә житмәгән затларның этләр белән урамда йөрүе, кечкенә гаүдәле этләрне йөртү очраklarыннан тыш;

7) балкон, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскычлы читлекләр, чарлаklar, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими тоту;

8) махсус чаралар (күргәзмәләр һәм башкалар) үткәрү урыннарыннан тыш, шәһәр жирлеге территориясендә, ижтимагый урыннардагы йорт хайваннарының булуы.

Статья 78.

Бал кортлары белән аерым ояларны жир кишәрлекләрендә урнаштыру түбәндәге таләпләрне үтәгәндә рөхсәт ителә:

- умарта кортлары оялары саны 3 тән артмаса;
- чиктәш кишәрлекләр чикләреннән 10 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашса;

- умарта кортлары урнашкан участоклар торак зоналардан һәм башка жир участогыннан, бинадан, корылмадан, тоташ койма яки биекlege ике метрдан ким булмаган куаklar белән аерылырга тиеш.

Статья 79.

Йорт хайваннары һәм кошларның хужалары бурычлы:

1) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продуктларына ветеринария-санитария мөнәсәбәтләрендә иминлекне тәмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен мәжбүри дөвалау-профилактика чараларын үткәрергә;

2) хайваннарның урнашу урынында даими контрольне гамәлгә ашырырга, аларның Әлмәт шәһәре территориясендә булуларына юл куймаска;

3) хайваннар авырганда һәм имгәнгәндә, шулай ук алар белән гадәттән тыш хәлләр булганда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче авыру билгеләре булган хайваннарны аерым тотарга;

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча терлекләренә карау, диагностика тикшеренүләре, дөвалау-профилактик эшкәртү өчен мөмкинлекләр бирергә.

Статья 80.

Үлгән терлекләренә күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

Статья 81.

Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

- 1) этләрне гомуми нигезләрдә теркәргә;
- 2) эт ныклы бәйдә тотарга;
- 3) хайваннар янына чит кешеләрнең килү мөмкинлеген булдырмакка;
- 4) территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта, яки эшләр туктатылган вакытта, яхшы койма белән әйләндереп алынган территориядә генә этләрне бәйдән ычкындыруны тәэмин итәргә.

Статья 82.

1. Жәмәгать урыннарында озата баручылардан башка гына булган күзәтүчесез хайваннар ауланырга тиеш.

2. Күзәтүчесез хайваннар аулау жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча махсуслаштырылган предприятие яки башка зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.

3. Күзәтүчесез хайваннарны аулау һәм тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

4. Рөхсәт ителми:

1) судның тиешле карарыннан башка фатирлардан һәм шәхси йорт территориясеннән хайваннарны алып чыгу;

2) кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янындагы бәйдәге этләрне алып китәргә;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка аулау һәм башка тоту чараларын кулланырга.

21 нче бүлек. Бәйрәмчә бизәлеш

Статья 83.

1. Әлмәт шәһәре территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт, шәһәр һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәрү чорында башкарыла. Бәйрәмчә бизәлеш дәүләт һәм муниципаль флаглар элү, лозунглар, гирлянда, панно элү, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.

2. Бәйрәм бизәлеш элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салу техник чараларының күрүчәнлеген төшерергә, зыян салырга һәм начарайтырга ярамый.

22 нче бүлек. Әлмәт шәһәре территориясен жыештыру тәртибе

Статья 84.

1. Әлмәт шәһәре территориясен жыештыру һәм карап тоту гамәлгә ашырыла:

- 1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Өлеге срокларга һава шартларына бәйле рәвештә башкарма комитет тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

2. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру үткәрү юлы белән башкарыла:

- Әлмәт шәһәре территориясен карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;

- Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр).

3. Жыелган чүп-чар, савыт-саба, чабылган үлән, ботакларны билгеләнгән таләпләргә туры китереп территориядән чыгару.

Статья 85.

1. Әлмәт шәһәре территориясен җыештыру жәйге чорда Әлмәт шәһәре территориясенә тузаннан арындыру, чистарту макасагынан юу, су сибү, себерү һәм башка эшләрне үз эченә ала:

1) ясалма өслекле территорияләр (коры һава шартларында су сибү), урам-юл челтәре объектларын һәм ясалма өслекле башка территорияләре тузан һәм пычрак арындыру өчен су сибеп чистарту (23.00 дән 7.00 сәгатькә кадәр механик һәм кул белән җитештерелә). Юл катламы, мәйданнар, тротуарлар һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу барлык кинәктә башкарыла;

2) яңгыр сулары канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

3) бөтен территориядән чүп җыю;

4) ел саен, 1 июньгә кадәр (дата башкарма комитетның тиешле хокукый акты белән күчерелергә мөмкин), кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

5) үләнне периодик рәвештә (үләннәр 15 см дан артык биеклектә) чабу һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне җыештыру;

6) тәүлеккә бер тапкыр коелган яфракларны җыю һәм чыгару;

7) территорияләрне, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт кую урыннарын җыештыру, ул 8.00 сәгатькә тәмамланырга тиеш;

8) юудан соң бордюр янында лотокларны чүп-чардан арындыру.

Статья 86.

1. Яфрак коелу вакытында территорияләрне җыештыру өчен җаваплы оешмалар урам һәм юл буйларын, газоннары коелган яфраклардан арындыра. Яфракларны агач һәм куаклар төпләренә күмү тыела, жылылык өчен махсус эшләнү очрактарыннан тыш.

Статья 87.

1. Гомуми файдалану территориясен җыештыру кышкы чорда үз эченә ала:

1) юл катламнарын һәм тротуарларны кардан чистарту;

2) тайгак яки бозлавык булганда -жәяүлеләр зоналары, баскычларны, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда юлларны һәм жәяүлеләр зоналарын кар һәм кар суларыннан чистарту.

2. тайгак яки бозлавык туганда-жәяүлеләр зоналарын, баскычларны бозлавыкка каршы материал белән юл катламнарын эшкәртү;

3. Жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүлөрөн, баскычларны, кышкы чорда жыештыру үзенчәлекләре:

1) жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның бөтен киңлегендә яуган кардан чистартылырга тиеш. Чистарту вакыты кар явып беткәннән соң тугыз сәгатътән артмаска тиеш;

2) интенсив кар яву чорында (тәүлегенә 10-15 см саф кар яуган) жәяүлеләр тротуарлар, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

3) бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә. Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты дүрт сәгатътән артмаска тиеш;

4) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган карны, газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда куярга рөхсәт ителә, яшел үсентеләр кар суларның агуы тәэмин ителгәндә. Кар өеме биекlege 0,8 - 1,2 м дан артмаска тиеш;

5) кышкы чорда юллар, бакча диваннары, урналар һәм башка кече архитектура формаларының элементлары, подъездларга керү тамбурлары, сәүдә павильоннары, кибетләр алдындагы киңлекләр кардан һәм боздан чистартылырга тиеш.

Статья 88.

Әлмәт шәһәре территориясендә рөхсәт ителми (тыела):

1) урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләре чүпләргә;

2) гамәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль корылмалар (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштыру;

3) бу максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында, салонны юу, чистарту һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү;

4) биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жиимергә һәм зыян китерергә, шулай ук аларны үз белдеген белән үзгәртеп корырга, урнаштырырга;

5) жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стеналарда, баганаларда, коймаларда һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларда граффитлар ясау, мәгълүмат-басма продукцияне язу, рәсемнәр ясау, буяу һәм элү;

6) бирелгән жир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә күчмә милекне куеп торырга һәм сакларга;

7) тротуарларда, газоннарда, юлларда һәм сәүдә объектларына якин-тирә

территорияләрдә тартма, сәнэгать товарлары һәм башка сәүдә предметларын урнаштыру;

8) йортлар, оешмалар һәм учреждениеләрнең якин-тирә территорияләрендә пычрак су агызу урыннары урнаштыру, житештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына, йорт яны территорияләренә, яшел үсентеләргә чыгару;

9.) «Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлеге жирләрендә (чүплекләр урнаштыру өчен билгеләнгән участоклардан тыш) кар массасын жыю, урнаштыру.

10) шәһәр территориясендә, шул исәптән предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм шәхси йортлар территорияләрендә төрле калдыкларны яндыру.

Статья 89.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә калдыклар (чүп-чар, кар, грунт һәм башкалар) ташланган очракта, моның өчен җаваплы зат, ачыкланган закон бозуларны бетерү буенча чаралар күрә.

2. Рөхсәтсез урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга, кирәк булганда жир кишәрлеге рекультивацияләргә тиеш. 3 тәүлек эчендә рөхсәтсез калдыклар ташлау, калдыкларны бетерү һәм санкцияләnmәгән чүплекләр оештыручы ачыкланмаган очракта, территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештыру өчен җаваплы оешмалар тарафыннан (яки әлеге төр хезмәт килешүдә каралган махсус оешма тарафыннан), 3 тәүлек эчендә башкарыла.

3. Стихияле рәвештә муниципаль милектә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) барлыкка килгән чүплекләргә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәмин ителә.

23 нче бүлек. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыру

Статья 90.

1. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) җыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, парковкаларны даими чистарту, җәмәгәть транспортын, тукталышларын пычрактан, чүп-чар, кар һәм боздан чистартуны үз эченә ала.

2. Язгы-жәйге чорда юлларны җыештыру юуны, су сибүне, тузанны юкка чыгаруны, себерүне һ.б. үз эченә ала. Урамнарны җыештыру көзге-кышкы чорда чүп-чардан, кар һәм боздан, пычрактан арындыруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне күздә тоту.

3. Экстремаль шартларда юлларны чистарту өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны җыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан аварияләр булу очрагында эш планы эзер булырга тиеш.

Статья 91.

1. Юл йөрү өлеше, резерв полосалары, юллардагы лоток зоналары, йөрү

юлларын жыештыру көндөзгө вакытта 8.00 дән 21.00 гә кадәр, э транспортның интенсив хәрәкәте булган урамнарда төнлө 23.00 дән 7.00 гә кадәр уза.

2. Машиналар йөрү өлешен барлык киңлектә, ясалма капламнарны, урамнарны, ясалма юл корылмаларын юу төнлө (23.00 дән 7.00 сәгатькә кадәр) һәм көндөзгө (7.00 дән 23.00 сәгатькә кадәр) башкарыла. Машиналар йөрү өлешен юган вакытта су агымын тротуарларга, газоннарга, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, бина фасадларына якин урнашкан, сәүдә объектларына агызу рөхсәт ителми. Һава температурасы 25 градустан югары булганда машиналар йөрү өлешенә су сибү 12.00 сәгәттән 16.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

3. Юл буенда урнашкан чүпләрне чистарту көненә бер тапкырдан да ким түгел, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

4. Автобусларны көтү тукталышлары, автобусларның туктау урыннары чүп-чардан тулысынча чистартылырга тиеш.

5. Жәмәгать транспортының ахыргы борылыш мәйданчыклары калдыкларны жыю өчен контейнерлар белән жиһазландырыла. Жәйге чорда мәйданчыклар пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда кар чистартыла, бозлавык вакытында бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә.

Статья 92.

Жәмәгать транспортын көтү павильоннары искергән, санкцияләнмәгән мәгълүмат-басма продукциядән, граффити язмалардан, кышкы чорда кардан чистартылган булырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү павильоннарын жыештыру жәйге чорда айга сигез тапкырдан да ким булмаска тиеш, кышкы чорда - кирәк булган саен.

Статья 93.

Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

1) машиналар йөрү өлеше төрле пычрактан тулысынча чистартылырга һәм тулы киңлектә юылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лоток зоналары пычрак булырга тиеш түгел. Ком бөртекләре һәм төрле вак чүп-чар белән пычрануга рөхсәт ителә, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;

3) тротуарлар һәм аларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышлары грунтлардан, төрле чүп-чардан тулысынча чистартылырга тиеш. Ком һәм вак чүп белән пычрану да рөхсәт ителә, алар жыештыру циклары арасындагы араларда барлыкка килергә мөмкин;

4) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүптән чистартылырга тиеш;

5) бүленү полосалары даими чистартылырга тиеш. Тавыш саклау диварлары, металл коймалар, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елга ике тапкырдан да ким юылмаска тиеш. Газоннар рәвешендәге бүленү полосалары чүп - чардан чистартылырга, үлән капламының биеклегә 10-15 см дан артмаска

тиеш;

б) юллар бүленеше полосасында үлән капламының биекlege 10-15 см артмаска тиеш.

Статья 94.

Кышкы чорда юлларны жыештыру чаралары үз эченә ала:

1) жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, юл буйларын кардан чистарту, себерү, кар өемнәрен чыгару;

2) юлның йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кар яву вакытыннан башлап бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

3) башкарма комитет житәкчесе боерыгы белән билгеләнгән тәртиптә юл йөрү өлешеннән чыгарылган кар махсус билгеләнгән урыннарда жыела;

4) юлның машиналар йөри торган өлешеннән, тротуарлардан, парковкалардан (парковка кармаларыннан) карны чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан кар катламы билгеләнгәннән соң даими рәвештә башкарылырга тиеш;

5) кар яву вакытында тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышларын жыештыру тәүлегенә ике тапкыр башкарыла. Жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан, юл чатында, жәяүлеләр кичүендә кар бер тәүлек эчендә чыгарылырга тиеш;

б) юлның машиналар йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән жыентырганда (урып-жыю техникасы комплекслары) кар валлары барлыкка килсә, жәяүлеләр кичү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре) каршында, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, юллардан ул таратырга тиеш;

7) юл йөрү өлешеннән һәм аның янәшәсендәге тротуарлардан чистартылган кар киң урамнарда, мәйданнарда һәм проспектларда, юл читендәге юлларда - юл читендә, калган урамнарда - юлның бер яисә ике яктан арткы өлешендә (юл йөрү өлеше киңлегенә карап - урамның бер яисә ике ягыннан) таратыла һәм теземнәргә салына;

8) юл чатында, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, жәяүлеләр кичүләрендә, яңгыр кирәк-яраклары коелары урнашкан урыннарда кар валлары чистартыла: чатта-кисешкән киңлеккә, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында-утырту мәйданчыгы озынлыгына, жәяүлеләр кичү урыннарында-күчү киңлегенә, эмма кимендә 5 метрга, яңгыр кирәк-яраклары урнашкан урыннарда-1,5 метрга кар валының киңlege 2 метрдан артмаска тиеш;

9) кар чыгару, беренче чиратта, жәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган күперләрдән һәм юл үткәргечләрдән, тар юллардан һәм урамнардан, пассажир транспорт тукталышыннан һәм жәяүлеләр һәм транспорт чаралары жыелу мөмкин булган башка урыннардан башкарыла;

10) кар яву вакытында юлның машиналар йөри торган өлешендә кар махсус билгеләнгән урыннарда чыгарылырга тиеш, билгеләнгән тәртиптә ул тәмамланганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча башкарыла. Махсус

билгелэнгэн урыннар подъезд юллары, яктырту, көнкүреш бүлмэләре һәм коймалары белән жиһазландырыла;

11) юлларны жыештырганда тышкы яктырту баганаларының, йорт янындагы щитларның, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның сакланышын, шулай ук машиналар йөрү өлеше буйлап механикалаштырылган кар чистартуны оештырганда яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итәргә кирәк.

Статья 95.

1. Рөхсәт ителми (тыела):

1) юлларны һәм юл йөрү юлларын, квартал эчендәге юлларны, ишегалды территорияләрен, предприятие, оешма территорияләрен, төзелеш майданчыкларын, сәүдә объектларын һәм алар янындагы территорияләрне 8.00 сәгаттән соң, шулай ук юл йөрү өлешен жыештыручы зат яки оешма белән килешү булмаганда күрсәтергә яисә анда хәрәкәт итәргә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә тротуарларда бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлористый кальций кулланырга;

3.) пычранган ком-тоз катнашмасы белән карны, шулай ук газоннарда, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм башка яшел үсентеләргә ватылган боз ташлау;

4) кар эретү станцияләренә яки махсус кар кабул итү урыннарына житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны кабул итү;

5) билгелэнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгару һәм саклау.

2. Кар оемнәрен формалаштыру рөхсәт ителми:

1) бер дәрәжәдәге юллар һәм урамнар киселешендә, тимер юлдан аркылы чыгу урыннары янында, өчпочмак күз күреме зонасында;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышынан 20 метрга якын;

3) транспорт коймалары яки югары бордюор белән жиһазландырылган юл участокларында;

4) тротуарларда;

5) якын-тирә территорияләргә керү урыннарында (ишегаллары, квартал эчендәге юллар һәм йорт яны территорияләре).

24 нче бүлек. Халык күпләп ял итә торган урыннарны жыештыру, санитар яктан карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 96 .

Ял итү һәм кешеләр күпләп була торган урыннарда түбәндәгеләр керә:

1) урманнарда, пляжларда оештырылган майданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә майданчыклары һәм башкалар;

3) сәүдә объектлары территорияләре - ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату челтәре объектлары комплекслары, жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге театрлар, кинотеатрлар һәм башкалар.

Статья 97 .

Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне жыештыру:

1) парклар, скверлар, бульварларны, яр буйларын жыештыру 23.00 дән 8.00 сәгәткә кадәр башкарылырга тиеш. Көндөз калдыклар белән тутырылган чүплекләр һәм чүп жыючылар чистартыла;

2) кышкы чорда паркларда, бакчаларында, скверларда, шул бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар суларның туктатылуы шартларында, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарда вакытлыча кар туплау рөхсәт ителә.

Статья 98.

1. Пляжны (коену урыннары) жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) пляжны төп жыештыру ябылганнан соң башкарыла һәм ярларны, чишенү бүлмәләрен, яшел зонаны жыештыру һәм бәдрәфләрне дезинфекцияләне үз эченә ала. Көндөз калдыклар белән тутырылган чүплекләр чистартыла. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару көн саен 8.00 сәгәткә кадәр башкарыла;

2) пляж территориясе урналар белән жиһазландырыла. Урналар арасында ераклык 40 метрдан артмаска тиеш;

3) пляжлар жәмәгать бәдрәфләре белән жиһазландырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән коену урынына кадәр 50 метрдан да ким, 200 метрдан да артык урын калдырылмаска тиеш;

4) пляж комының өске катламын йомшарту, чүп-чар, башка калдыкларны чыгару һәм соңыннан комны тигезләү көн саен башкарыла;

5) коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны сую тыела.

2. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә пляж (коену урыннары) ачу рөхсәт ителми.

Статья 99.

1. Ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, көчле капламнар һәм яңгыр һәм кар сулар өчен уклоннар, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

2) базарның һәм янәшәдәге территорияне төп жыештыру ул ябылганнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп жыю участкалары чистартыла;

3) елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен дымлы жыештыру башкарыла;

4) базар территориясе 40 кв. м майданга бер урна исәбеннән урналар белән жиһазландырыла, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясе буйлап ераклык 10 метрдан артмаска тиеш.

2. Базар территориясендә һәм аның якынында урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлеге каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтү һәм кар чыгару буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә генә рөхсәт ителми.

Статья 100.

1. Жәмәгать туклануы һәм сәүдә объектларын жыештыру һәм санитар карап тору:

1) сәүдә объектлары һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары һәм тирә-юнь территорияләрен тулысынча жыештыру тәүлегенә ике тапкырдан да ким башкарылмый (иртән һәм кич). Көндөз калдыклар белән тутырылган чүплекләр чистартыла;

2) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

3) вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста, газоннарда һәм тротуарларда товар кую рөхсәт ителми;

4) калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

2. Башка сәүдә майданчыклары, стационар булмаган ваклап сату челтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру аларны елның жылы вакытында алдан су сибеп башкарыла. Көндәлек жыештыру алып барыла, көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

Статья 101.

1. Халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерү:

1) кешеләрнең ял итү һәм күпләп жыелу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: каты өслек (плитка яки асфальт рәвешендә), өслекләргә эләктерү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, мәгълүмат йөртүчеләре, яшелләндерү участокларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус каплау төрләре һ.б.);

2) пляжлардан тыш, кешеләр күпләп ял итә торган барлык территорияләргә дә каты өслекле яки утыртылган үлән яки яшел үсентеләр булган үсемлек грунт булырга тиеш;

3) ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газоннар, вертикаль, күп яруслы үсентеләр, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

4) кешеләр күпләп ял итү урыннар карап тотуга таләпләргә үтәп, бәдрәф кабиналары белән тәэмин ителергә тиеш;

5) пычранган саен фонтан, буалар, елга ярларын ял итү урыннары территориясендә яки кешеләр күпләп жыела торган урыннар чистартылырга тиеш;

6) массакуләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чаралар үткәру урынын жыештыруны, аның янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерүне тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткәру урынын жыештыру һәм аның янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерү тәртибе чараны үткәругә рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

2. Халык күпләп ял итә торган урын территорияләрендә рөхсәт ителми:

1) сәүдә өчен билгеләнмәгән урында жиһазлары, тартмалар сакларга;
2) территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;
3) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык-майлау сыеклыкларын агызырга;

4) автомобиль кую урыннары, гаражлар, аттракционнар оештырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

5) табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын, газоннарны бозарга;

6) кече архитектура формаларын бозарга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;

7) өстәлләрдә һәм эскәмия аркаларына утырырга;

8) су, квас һәм сыра цистерналарын, сыек продукт калдыкларын тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызырга;

9) законсыз рәвештә түләүле автотранспорт чараларының парковкаларын оештырырга;

10) стационар булмаган объектларны үз белдегәң белән урнаштырырга;

11) тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

12) территориясендә сәүдә-суыткыч жиһазларын урнаштырырга;

13) халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерлар), идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын жыю килешүе булмаса, каты көнкүреш калдыклары салмаска.

25 нче бүлек. Күп фатирлы йорт территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 102.

Йорт яны территориясен жыештыру:

1) жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), ә аннары-ишегалды территорияләрен;

2) кар чистартудан тыш, кар яу вакытында башкарыла торган жыештыру 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла;

3) механикаштырылган жыештыру машиналарның 4 км/сәгатькә кадәр тизлек белән көндезге вакытта үткәрергә рөхсәт ителә.

Статья 103.

Жәйге жыештыру:

- 1) йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру:
- 2) себерү, юу яки кул белән яки махсус машиналар ярдәмендә су сибү-күбесенчә иртәнге, кичке, сәгәтләрдә башкарылырга тиеш;
- 2) су сибүне бары тик ачык тротуарларда гына, су агымы туры сызык булып урамның йөрү өлешенә юнәтеп башкарырга кирәк;
- 3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганда, тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

Статья 104.

Кышкы жыештыру:

- 1) түбәләрдә жыелган кар жиргә вакытында төшерелргә һәм коелган полосага сакланырга, ә киң тротуарларда кар өемнәренә биеклегә 1,0 - 1,5 м дан артмаска тиеш;
- 2) жыелган кар тротуарлардан машиналар йөрү өлешенә, ә ишегалларында-саклау урыннарына күчерелергә тиеш;
- 3) квартал эчендәге йөрү юлларынан күчерелгән карны, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл кырыена урнаштырырга кирәк, шул ук вакытта карның биеклегә 1,5 метрдан артмаска тиеш;
- 4) 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, газоннар белән аерып алынган урамнарның машиналар йөри торган өлешенән, карны тротуар уртасына алга таба ерып чыгару рөхсәт ителә;
- 5) теземнәргә һәм өемнәргә кар салу эшләре кар яву вакытынан соң сигез сәгәттән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 20 сәгәттән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;
- 6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда, жәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортны йөртүгә комачауламый торган территорияләрдә, яшел утыртмаларны һәм кар суларны саклап калуны тәмин иткәндә, ишегалларында кар жыю рөхсәт ителә;
- 7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар, алга таба аны тыгызлау өчен жыелырга тиеш;
- 8) юллар тайгакка әйләнгәндә ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү норма буенча 0,2 - 0,3 кг/м / м тәшкил итәргә тиеш;
- 9) эшкәрткәннән соң йомшартылган боз кисәкләре ачык грунтка, агачлар яки газоннарга эләкмәслек итеп күчерелергә тиеш.

Статья 105.

Яз житү белән тормышка ашырыла:

- 1) кар суларын нормаль бүлеп бирү өчен кирәк булган урыннарда су агызуны тәмин итү һәм канауларны юдыру;
- 2) люкларга һәм яңгыр коелары челтәренә системалы рәвештә кар суларын юнәлтү;
- 3) кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен, калган кардан һәм боздан чистарту.

Статья 106.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясен) карап тотуну үз эченә ала:

- 1) даими жыештыру;
- 2) люкларны ремонтлау һәм чистарту, кар һәм яңгыр сулары коеларына, дренаж, лотоклы торбаларны ремонтлау;
- 3) инженерлык челтәрләренә күзәтү коеларына, янғын су белән тәмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тәмин итү;
- 4) каты көнкүреш һәм зур габарит калдыкларын жыю һәм чыгару;
- 5) яшел үсентеләрне яшелләндерү һәм тәрбияләү;
- 6) кече архитектура формаларын карап тору, аларга ағымдагы һәм капитал ремонт ясау.

Статья 107.

Калдыкларның барлык төрләре су үткәрми торган катламлы контейнер майданчыкларына, контейнерлар һәм бункерларга жыелырга, каты көнкүреш калдыкларын жыю нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә жыелырга тиеш.

Статья 108.

Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданныр бурычлы:

- 1) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;
- 2) йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус контейнерларга һәм махсус майданчыкларга гына каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны урнаштырырга.

Статья 109.

Идарәче оешмалар, торак милекчеләре ширкәтләре, торак кооперативлары яки башка махсус кулланучылар кооперативлары тәмин ителергә тиеш:

- 1) 8.00 сәгатькә кадәр йорт яны территорияләрен чистарту һәм көн дәвамында чисталык саклау;
- 2) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар кую, аларның хужасын күрсәтеп;
- 3) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару;
- 4) контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын, аларга керү юлларын тәртиптә һәм төзек хәлдә тоту;
- 5) подъездларга керү юлларын чүп-чардан арындыру, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
- 6) территорияне сезонлы эксплуатацияләүгә әзерләү, шул исәптән су ташулар вакытында куркынычсызлыкны тәмин итү өчен канауларны юдыру һәм чистарту, люкларга һәм яңгыр канализациясе коеларына кар системалы суларын юнәлдерү, территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләр башкару;
- 7) тайгак участокларны ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы

катнашмалар белән эшкәртү;

8) яшел үсентеләрнең сакланышын һәм аларны тиешле карау оештырырга;

9) тышкы яктырту чараларын карап тору һәм аларның вакытында эшләвен тәэмин итү.

10) жәйге чорда һәм коры һава торышы булганда көн саен яки расланган график буенча газон, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибү;

11) төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, боздан арындырып газоннарның саклануын тәэмин итү;

12) агачлар һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү һәм жиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча яңадан планлаштыру.

Статья 110.

1. Йорт яны территорияләреясендә рөхсәт ителми:

1) яфракларны, төрле төрдәге калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

2) хужалык мәйданнарына тыш урыннарга киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны элөп куярга;

3) контейнер мәйданчыкларына керү юлларын чикләргә;

4) тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда, урамнарда һәм юлларга контейнерлар (бункерлар) урнаштырга;

5) йорт яны территорияләрен үзирекле коймалар урнаштырырга;

6) үз белдегә белән ишегалды корылмалары төзү;

7) йорт яны территориясен көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары саклау өчен әйләндереп алу, тараларны саклау;

8) чүп һәм калдыклар чыгару;

9) биналар кырыенда, киёмнең, келәмнәр киптерү мәйданчыкларында, балалар мәйданчыкларында, аларда керү юлларында, жәяүлеләр юлында, коммуникацияләрендә, жылылык камераларында, канализация люкаларында, газоннарда керү юлы белән ел фасылына карамастан транспорт чаралары хәрәкәтен оештыру, территорияне жыештыру, ашыгыч хезмәт автомашиналары, башка махсус транспорт чаралары килүгә каршылык тудыру;

10) автотранспорт чараларына түләүле стоянка оештыру;

11) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жиһазлар урнаштыру юлы белән квартал эчендәге юлларны үз белдегә белән каплау;

12) автомашиналарны юу, аларның ягулык һәм май, тормоз һәм двигательләрен, сигналларны карап тикшерү;

13) производствога, кешеләрнең сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган башка эшләр;

14) йорт яны территориясендә ишегалды юллары буенча транзит хәрәкәтен тормышка ашырырга.

2. Фатирларга керү юллары урнашкан торак йортның ишегалды ягыннан жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен материаллар, продукция ташу рөхсәт ителми. Йөк ташуны торак йорт тәрәзәләре булмаган яктан, жир асты тоннельләре яки ябык дебаркадерлар аша башкарырга кирәк. Торак биналарда

урнашкан оешмаларның эшчәнлеге турыдан-туры йөк төяү-бушату яки бүтән эшләр житештерү мөмкинлеге булмаган очракта, әлеге оешмаларга югарыда күрсәтелгән торак объектларына идарә итүче оешмалар белән килешүләр төзөргә кирәк.

3. Ишегалды территорияләрендә транспорт чараларын урнаштыру, анда яшәүче кешеләрнең, шулай ук махсус жыештыру техникасының тоткарлыксыз йөртүне тәмин итәргә тиеш.

Статья 111.

Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:

1) йорт яны территорияләрен яшелләндерү, яшел утыртмаларның сакланышы идарәче оешмалар тарафыннан гамәлдәге закон таләпләре нигезендә тәмин ителә;

2) йорт яны территориясен яшелләндергәндә, торак йортлар диварларынан агач кәүсәсенә кадәр ара ким дигәндә 5 метрга кадәр ераклыкта булырга тиеш, куаклыklar өчен әлеге ара 1,5 м тәшкил итә.

Статья 112.

1. Һәр йорт яны территориясендә булырга тиеш:

1) киём-салым, келәмнәр һәм өй әйләнеше предметлары киптерү өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял итү майданчыгы;

3) имгәнү куркынычы булмаган, төзек инвентарләр белән тәмин ителгән балалар өчен уен һәм (яки) спорт майданчыклары.

2. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек биргән очракта, участок чикләрендә этләрне йөртү өчен махсус майданчык.

Статья 113.

1. Хужалык майданында кер киптерү өчен багана, киём киптерү өчен штангалар, элгечләр, ком тугырылган тартма, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр булырга тиеш. Майданчыкны әйләндереп алырга кирәк. Майданчыкларны, ял урыннарын жиһазлау элементларын урнаштыру һәм төзекләндерү эшләрен билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкару зарур.

2. Йортлар подъездлары каршындагы майданчыклар, юл һәм жәяүлеләр юллары каты өслекле булырга тиеш. Каты өслек урнаштырганда кар һәм яңгыр суларын агып китү мөмкинлеге күздә тотылырга тиеш.

Статья 114.

Торак йортларга урнаштырылган жәмәгать билгеләнешендәге биналарга йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорты ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

Статья 115.

1. Торак йортлар хужалары жир участогын һәм янәшәсендәге территорияне жыештыра (шул исәптән кардан чистарта).

2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) чүп-чар, шлаклар ташларга, йорт биләмәләре өчен сыек көнкүреш калдыклары агызырга;

2) юллардан һәм ишегалларыннан, янәшәдәге территориядән чистартылган кар һәм бозны күчерегә.

27 нче бүлек. Территорияне төзекләндерү
Элементларына таләпләр

Статья 116.

1. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган элементлар проект документларында гамәлдәге закон таләпләре нигезендә эшләнәргә һәм каралырга тиеш. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә. Озак вакыт яки даими файдаланулы стационар элементлар территориягә аларны кулдан күчерү мөмкинлеген төшереп калдырырлык итеп беркетеләргә тиеш.

2. Төзекләндерү элементлары, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, элементларның хужалар тарафыннан башкарыла.

28 нче бүлек. Яшелләндерү

Статья 117.

1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда булган яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

2. Әлмәт шәһәре территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләр грунтка утырту һәм үсемлекләрнең мобиль - махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.). Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалары, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һәм тдп.) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корымаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланалар.

3. Яшелләндерү объектларын карап тоту - яшел үсентеләрне һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне бетерү һәм күләмле корымаларның конструктив элементларына зыян китерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыештыру.

Статья 118.

Яшеллэндерү объектларында эшләр оештыруга таләпләр:

1) яшеллэндерү объектлары янында төзелеш мәйданчыкларын оештырганда проектта сакланылучы буларак билгеләнгән яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау, түбән һәм киң кроннарны өлешчә кисү, агач кәүсәләрен саклау, куакларны бәйләү, жир кишәрлекләрен транспорт чаралары һәм башка техника янында урнашкан яшеллекне саклау максатыннан вак таш салу чараларын күрергә кирәк;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, юлларны төзекләндерү һәм тротуарларны яшеллэндерү эшләре башланыр алдыннан төгәлләнергә тиеш;

3) туфрак катламын бозуга бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, киләчәктә файдалану өчен туфракның уңдырышлы катламын алып куярга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләренә эшләп бетергәннән соң бозылган жир участкаларын һәм ятмаларны торгызырга кирәк. Төзекләндерү эшләре житештерү проектында каралырга тиеш;

4) яфрактарны һәм үләннәрне киләсе компостлау яки билгеләнгән тәртиптә бетерү белән өмәләргә җыярга кирәк.

Статья 119.

Яшел үсентеләр хужалары бурычлы:

1) яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәргә;

2) елның җәйге вакытында коры һава шартларында газон, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибүне тәмин итәргә;

3) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген булдырырга, аларга төрле материаллар, калдыктар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар, башка зарарлы матдәләр, шулай ук кар, боз ватыклары ташлау, эгәр бу газоннарда зыян китерерлек булса;

4) су булган очракта яшеллэндерү объектларында аларны чисталыкта тотарга һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган капитал чистартырга.

Статья 120.

«Әлмәт шәһәре» муниципаль берәмлегенә яшеллэндерелгән территорияләрендә рөхсәт ителми:

1) яшел зоналарның эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, төзелешләр урнаштыру;

2) агач һәм куак утырту, газоннарны һәм чәчәклекләренә юк итү;

3) транспорт чараларының газоннарда һәм чәчәклекләрдә булуы, кирәкле эшләренә башкару очрактарыннан тыш, торгызу эшләрен мәҗбүри үткәру шарты белән;

4) гомуми файдаланудагы яшеллэндерү объектлары булган бульварларда ял итү һәм уеннар өчен бакчалар, скверлар, паркларның мемориаль зоналары газоннарында урнашырга;

5) чаңгыда һәм чаналарда элге урынга махсус билгеләнмәгән яшелләндерү объектларында шуарга;

6) агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамаклар, таган, турниклар, кер юу өчен бау, агачларга реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән реклама һәм мәгълүмати щитларны һәм табличкаларны, корылмаларга хәрәкәт итү юнәлеше күрсәтүчеләр, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларын, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, чыбыклы конструкцияләргә беркетергә;

7) стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштыру, шул исәптән машина кую урыннарын һәм парковкаларны ел фасылына карамастан урнаштыру;

8) төзелеш материалларын һәм башка материалларны складларга салып кую;

9) бакчаларда казу эшләрен башкарырга;

10) газоннарында һәм чәчәкләрдә йорт хайваннарын йөртү;

11) кар ятмаларын жыя торган кар чистарту машиналарын махсус юнәлеш бирүче жайланмалардан башка кулланарга;

12) яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткөрү жайланмаларын гамәлгә ашырырга;

13) савытларны һәм чүпләрне газоннарда ташларга;

14) учак кабызырга;

15) суын агызу, сумала алу өчен агачларга төрле механик жәрәхәтләр ясарга;

16) күпьяллык чәчәкләр утырту белән белән шөгыйльләнүче жир участкаларыннан кар чыгару, кардан ачырга;

17) яшелләндерү территорияләрендә урнашкан скульптураларны, эскәмияләргә, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

18) агач тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан якын араларда ачу һәм агачларның муенткаларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмү.

29 нчы бүлек. Коймалар.

Статья 121.

1. Коймаларны урнаштыру-төзекләндерүнең өстәмә элементы.

2. Коймалар берничә төргә бүленә:

1) билгеләү буенча (декоратив, саклагыч, аларның ярашуы);

2) биеклектә (түбән - 1,0 м, урта - 1,1 - 1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

3) материалның төре (металл, тимер-бетон һәм башкалар.);

4) карау дәрәжәсе буенча билгеләнү (үтә күренмәле, тоташ);

5) стационар дәрәжә (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка коймалар.

3. Киртәләргә проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәгә дөүлэт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль

проектлау проектларына бэйле рәвештә башкарыла. Жир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда урта һәм югары киртэләрне проектлаганда ремонт яки төзелеш эшләрә башкарырга мөмкинлек бирүче киртэләр конструкцияләре карала.

Статья 122.

Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк. Жәмәгать, торақ, рекреацион билгеләнеш территорияләрендә тоташ һәм тимер-бетон киртэләрне проектлау рөхсәт ителми. Сәнәгать, махсус территорияләрнең коймалары декоратив тимер-бетон панельләрдән башкарылырга мөмкин.

Статья 123.

Интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яисә төзелеш һәм реконструкция эшләрен житештерү зоналарында агачлар үскән очракта, башка саклауны чаралары булмаганда 0,9 һәм аннан күбрәк биеклектәге саклагыч киртэләрне, 0,8 м һәм аннан күбрәк диаметрлы агач тоқымыннан һәм башка характеристикаларны карап күздә тотарга кирәк.

30 нчы бүлек. Өслекләренә каплау

Статья 124.

1. Өслек капламнары Әлмәт шәһәре территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартларын тәмин итәләр, шулай ук барлыкка килгән төзелешнең архитектура йөзен формалаштыралар.

2. Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламалар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) капламалар - моноклит яки жыелма капламнар, алар арасында асфальтобетоннан, цементобетоннан, табиғый ташлардан;

2) табиғый, тыгызланган яки ныгытылган коры катнашмаларда булган табиғый яки чәчмә материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит биеклекләр, керамзит, резин) башкарыла торган йомшак (жайсыз) капламалар;

3) үлән капламын әзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган газонны каплау;

4) катнаш капламнарны (рәшәткә плиткасы яки газон рәшәткәсе, яки йомшак катлам) берләштерүче капламнар.

3. Каплау төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) мөмкин булган чик йөкләнеше, характеры һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

2) территорияләрнең аерым төрләрен төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләрне урамда йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр юллары);

3) экологик буларак газон һәм катнаш төрләр;

4. Кулланыла торган колористик карарда тирә-яктагы чәчәк мохите исәпкә

алынырга тиеш.

Статья 125.

Каты каплау төрлөрөнөң кытыршы өслектә элэктерү коэффициенты коры торышта кимендә 0,6, сулы торышта кимендә 0,4 булырга тиеш. Кафель, метлах плиткасы, шома яки изоляциялэнгән плитэләрне жәяүлеләр коммуникация территориясендә, жир өсте һәм жир асты кичүләрндә, баскычларда һәм биналарның керү төркемнәре майданчыкларында куллану рөхсәт ителми.

Статья 126.

Шәһәрнең гомуми кулланылыштагы территорияләрндә барлык киртэләр (юл, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмати һәм урам техник жиһазлары), шулай ук жәмәгать транспортын көтү тукталышлары һәм урам аша чыгу юллары зоналарында тротуар чиге тактиль каплау полосалары белән аерылып тора. Тактиль өслек каршылыкка кадәр 0,8 метрдан да ким булмаган арада, урам якларына, куркыныч участок башына кадәр, хәрәкәт юнәлешен үзгәргәнче башланьрга тиеш. Әгәр тактиль катламында 15 мм дан артык киңлектә һәм 6 мм тирәнлектә озын көпшәле буразналар бар икән, аларны хәрәкәт юнәлеше буенча урнашырга кирәкми.

Статья 127.

Бинада урнашкан агачлар өчен, яклауның башка төрләре (шул исәптән көпшәк рәшәткәләр, бордюрлар, периметрлар) булмаганда агач кәүсәсеннән 1,5 метрдан да ким булмаган радиуста капламнарның саклагыч төрләре үтәлә: вак таш, газон рәшәткәләре. Саклагыч катлам жәяүлеләр бер дәрәжәдә яки коммуникацияләрдән югарырак булырга мөмкин.

31 нче бүлек. Өслекләр бәйләнеше

Статья 128.

Элементларынның өслекләр бәйләнешенә гадәттә, пандуслар, баскычлар һәм табигый ташлар карый.

Статья 129.

1. Юл борты ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, юл өслеге дәрәжәсеннән 150 мм урнаштырыла, ремонтланган очракта да, ул сакланьрга тиеш. Транспортны газон белән каплату урыннарында газон белән каплауны булдырмау өчен югары бортлы таш куллану зарур.

2. Газон белән жәяүлеләр коммуникацияләрен каплауга бәйле рәвештә, газон дәрәжәсеннән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, үсемлекләргә чүп-чар, пычрак элэгүне булдырмый кала. Жәяүлеләр зонасы территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуннар, керамик борт) кулланырга мөмкин.

3. Жәяүлеләр коммуникацияләрендә авышлык 60 промиллдан артык

булганда баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар авышлыгы 50 промиллдан артык булганда, алар ничшиксез пандус белән озатылырга тиеш. Бордюр пандусының уклоны 1: 12 кабул ителә. Төшү һәм күтәрелеш вакытында баскычларның беренче баскычларын ачык контраст буяулар белән аерып чыгарырга кирәк. Тышкы баскычларның барлык бүлемнәре дә бер марш чикләрендә, киньеге һәм биеклеге буенча бертөрле билгеләнә.

5. Чикләүче пандус конструкцияләр булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортлар кую күздә тотыла.

6. Горизонталь юл участоклары пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

7. Пандус яки баскычның ике ягы буенча да 800-920 мм биеклектә, стенадан 40 мм ераклыкта, түгәрәк яки турыпочмаклы, кул белән тотыну өчен уңайлы тотынгыч кую карала.

32 нче бүлек. Мәйданчыклар

Статья 130.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә түбәндәге мәйданчык төрләре урнаштырыла:

- 1) балалар мәйданчыклары;
- 2) спорт мәйданчыклары;
- 3) этләрне йөртү һәм дрессировкалау өчен;
- 4) автомобиль стоянкалары өчен;
- 5) өлкәннәрнең ял итүе өчен;
- 6) чүп жыю контейнерлары урнаштыру өчен.

2. Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә тәкъдим ителә.

Статья 131.

Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

1. Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлегенә үз эченә ала:

- йомшак каплау төрләре;
- газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары;
- яшелләндерү;
- уен жиһазлары;
- эскәмияләр һәм урналар;
- яктырту жиһазлары.

2. Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар майданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 метрдан, комплекслы уен майданчыклары - 40 метрдан, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

3. Балалар майданчыкларында булырга тиеш:

- жәй көне ком салынып, өслек планировкага ия булырга;
- яхшылып жыештырылырга һәм йомшартылырга;
- майданчыктагы коймалар һәм корылмаларны буяу-елга бер тапкырдан да ким түгел ешлыкта башкарыла, ә ремонт эшләре –кирәк булган саен;
- транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш майданчыкларыннан, тукталышлардан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштырылган майданчыкларыннан изоляцияләнергә тиеш;
- автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларыннан.

4. Имгәнүләр булмасын өчен майдан территориясендә чыгып торган агач тамырлары, асылынган аскы ботаклар, жир өслеге өстендә урнашкан иске, сафтан чыккан, киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булуы рөхсәт ителми.

5. Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә төзелеш материалларын алып бару һәм урнаштыру рөхсәт ителми.

6. Яктырту жиһазлары майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш. Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

7. Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

8. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм алардагы куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен җаваплылык аларны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Статья 132 .

1. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен дә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән. Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлегә үз эченә ала:

1) йомшак яки газон төрләре белән каплау (жәйге чорда);

2) спорт жиһазлары.

2. Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү майданчык периметры буенча урнаштырыла, шулай ук вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегә 2,5-3 м тәшкит итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким түгел.

3. Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод эшләп чыгарган, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар

чатнаган урыннар булмау). Урнаштыру вакытында сертификациялэнгэн жиһазлар каталогларына таянып эш итэргэ кирэк.

Статья 133 .

1. Торак төзелеше территориясендә өлкәннэрнең тыныч ял итү һәм өстэл уеннары өчен билгелэнгэн ял майданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның тэрэзэлэрэннән ял итү майданчыклары чиклэрэнә кадэр ераклык 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шук өстэл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

2. Ял майданчыгында төзеклэндерү элементларының тэкьдим ителгэн исемлеге гадэттә үз эченә ала:

- 1) каты өслек төрлэрэ;
- 2) газон белән майдан өслегенә тоташтыру элементлары;
- 3) яшеллэндерү;
- 4) өстэллэр, эскэмиялэр һәм урналар (ким дигэндә, һәр эскэмиядә берэр);
- 5) яктырту жиһазлары.

3. Майданчыкны каплау плитка рэвешендә проектларга тэкьдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырылуға юл куярга киңәш ителми. Парклар территориялэрэндә үлэндә ял итү өчен майданчыклар оештырылуға мөмкин.

Статья 134.

1. Этлэрне йөртү өчен майданчыклар вэкалэтле органнар белән билгелэнгэн тэртиптә килешенгэн урыннарда урнаштырыла.

2. Этлэрне йөртү өчен майданчык территориясендә төзеклэндерү элементлары исемлеген үз эченә ала:

- 1) каплауның төрле төрлэрэ;
- 2) коймалар, эскэмиялэр;
- 3) эскрементларны утильлэштерү өчен урналар, контейнер;
- 4) яктырту һәм мәгълүмат жиһазлары;
- 5) периметрны яшеллэндерү тэкьдим ителә.

3. Этлэрне йөртү өчен майданчыклар микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдалану территориялэрэндә, яшел зоналардан, юлларның техник зоналарыннан, 110 кВт тан артык көчәнешле электр тапшыру линиялэрэннән, беренче һәм икенче поясларның су белән тээмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнашырга тиеш. Торак билгелэнешендәге территориялэрдә урнашкан этлэрне йөртү өчен майданчыклар күләме 400 - 600 кв. м чиклэрэндә кабул ителә, башка территориялэрдә - 800 кв.м. га кадэр, килеп туган төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлеклэрдән чыгып, майданчыкларның киметелгэн күләме кабул ителергә мөмкин.

4. Майдан чигеннән торак һәм жэмэгать биналары тэрэзэлэрэнә кадэр ераклык 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениелэрэ, мөктэплэр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыклары участокларына кадэр ара - 40 метр күләмендә.

5. Майданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган

жиңел металл челтәрдән башкарыла.

6. Мәйданчык территориясендә мәйданчыкны файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

Статья 135.

1. Әлмәт шәһәре территориясендә түбәндәге автостоянкалар урнаштырыла: автомобильләргә кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

2. Автотранспорт чараларын озак вакытка һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементлары мәжбүри рәвештә үз эченә ала:

- 1) каты өслек төрләре;
- 2) өслекне каптыру элементлары;
- 3) коймалар, урналар яки чүп-чар өчен кече контейнерлар;
- 4) яктырту жиһазлары;
- 5) мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

3. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

4. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган аралыкта яшел үсентеләр полосасыннан изоляцияләнергә мөмкин.

Статья 136.

Шәһәр территорияләрендә житештерү һәм куллану калдыкларын жыю өчен контейнерлар, бункерлар (чүп жыючылар) өчен мәйданчыклар санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп, шулай ук вәкаләтле органнар, оешмалар белән килештергәннән соң, аларның компетенцияләре нигезендә урнашырга тиеш.

Мәйданчыкларны торак бина тәрәзәсеннән, балалар учреждениеләре участкалары чикләреннән ерак түгел, ял итү урыннарын 20 метрдан да ким булмаган ераклыкта, торак төзелеше участкаларында урнаштырырга кирәк-ерак подъезддан жәяүлеләр сукмакларынан 100 м ерак түгел, юл буенда урнаштырыла, әмма алар транспорт йөртүгә комачауламаска тиеш.

Мәйданчыкны аерым урнаштырганда (транспортта йөрүдән тыш) контейнерлар чистарту өчен транспортның уңайлы керү юллары, борылу мәйданчыклары булдыру мөмкинлеген күздә тотыла. (12 м х 12 м). Мәйданчыкларны транзит транспорт һәм жәяүлеләр коммуникацияләреннән тыш, биналарның урам якларынан читтә урнаштыруны проектларга кирәк.

Чүп жыю мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләре үз эченә ала:

каты өслек төрләре, тирә-юньдәге территорияләре белән мәйдан өслеген тоташтыру элементлары, яктырту жиһазлары һәм мәйданчыкны яшелләндерү.

Мәйданчык транспорт йөрү өчен ясалган капламнан эшләнергә тиеш. Мәйданчыкның каплау авышлыгын, яңгыр һәм кар сулары жыелып тормасын

өчен, машиналар йөрү өлешеннән 5-10% югарылыкта билгеләргә кирәк.

33 нче бүлек. Кече архитектура формалары

Статья 137.

1. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

1) архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;

2) материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфаты, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт дәвамында аларны саклап калу;

3) конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, куркынычсызлыгы.

2. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, жирлек үзәкләре, күпфункцияле зоналар өчен кече архитектура формалары шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

34 нче бүлек. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре

Статья 138.

Жәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре яктырту, элмә такталар, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм гражданнар һәм оешмалар игъланы өчен аерым щитлар белән жиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталыш исеме, жәмәгать транспорты маршрутларының номерлары һәм расписаниесе күрсәтелә.

35 нче бүлек. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

Статья 139.

1. Тышкы торышка һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урынына таләпләр «Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы территориясендә тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау хакында» Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәлешен саклап урнаштырылырга тиеш. Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча охшаш булырга дәрәжә һәм аңлаешлы итеп эшләнгән булырга тиеш.

2. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек

һәм эстетик яктан зэвыклы итеп башкарылырга тиеш.

3. Мәгълүмат конструкциясе хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен, шулай ук мәгълүмат конструкцияләрен монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозып очракта авария хәле тудырган өчен жавап бирә.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнашкан әйләнә-тирәне урыннарын жыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, жир кишәрлеген һәм аның янәшәсендәге территорияләр санитар тәртиптә тотылмаган өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары жаваплы.

4. Реклама конструкциясендәге мәгълүматлар бетергәндә реклама кыры баннер тукумасы якты төсләргә буялырга тиеш.

5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменталь блогы булганда, фундаменталь блок белән бергә сүтелергә тиеш.

Реклама конструкциясен монтажлаганнан (демонтаждан) соң реклама конструкциясе хужасы бозылган территорияне өч тәүлек эчендә төзекләндерергә тиеш.

6. Әлмәт шәһәре территориясендә гражданнар, коймалар, биналар, транспорт чаралары, корылма стеналарында (яктырту, элементә челтәре һәм башкалар), агачлар һәм әлегә максатлар өчен өчен билгеләнмәгән урыннарда мәгълүмати һәм басма продукция (листовкалар, игъланнар, афишалар һәм башка продукция) язу, ябыштыру һәм элү тыела.

Статья 140.

Әлмәт шәһәре территориясендә тыела:

1) Башкарма комитет тарафыннан бирелгән рөхсәт алынмыйча реклама конструкцияләрен урнаштыру;

2) Башкарма комитет белән килештермичә тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру;

3) әлегә төр продукцияне урнаштыру өчен каралмаган тәрәзәләрдә, ишекләрдә, тәрәзә ара киңлекләрдә һәм башка урыннарда мәгълүмати-реклама продукциясен урнаштыру;

4) автотранспорт белән газоннарда керүе белән реклама конструкцияләрендә сурәтләрне (плакатлар) алмаштыру;

5) билгеләнгән дизайн-проекттан читкә тайпылып, реклама конструкцияләрен һәм аларның мәгълүмати-реклама эчтәлеген тутыру;

6) жирдә өзелгән, аунап яткан плакатлар, баннерлар (реклама продукциясе) һәм реклама конструкциясе кылдыгы булган башка материалларны калдыру;

7) тышкы реклама һәм мәгълүмат банерында бозылган яки сыйфатсыз сурәтләр куллану;

8) реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын тиешле хәлдә тотмау (буяулар булмау, күгәрәкләр булу, өзелгән плакатлар һәм башкалар);

9) газонда демонтацияләнгән реклама конструкцияләренең бетон

нигезләрен калдыру;

10) тышкы реклама һәм мәгълүматны чараларын реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру кую, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау;

11) тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары корылмаларның бизәлеш объектларын, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү.

Статья 141.

Үз белдеген белән житештерелгән язуларны бетерү, шулай ук үз белдеген белән урнаштырылган мәгълүмат һәм басма продукциягә язу эшләрен оештыру, ведомствога карамыйча, язуларны башкарган затларга йөкләнә. Әлеге затлар булмаган очракта, фасадлардан, диварлардан үз белдеге белән ясалган язуларны бетерү буенча эшләр әлеге объектларның милекчеләре яки арендаторлары тарафыннан башкарыла.

36 нчы бүлек. Мәдәни һәм спорт чаралары афишалары, гражданнар игъланнары урнаштыру өчен корылмалар

Статья 142.

Белдерүләрен, мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру бары тик махсус тумбаларда, щитларда һәм гражданнар күпләп жыела торган урыннарда һәм жәяүлеләр зоналарында гына гамәлгә ашырыла. Башкарма комитетның вәкаләтле органнары белән килешү буенча игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар, биналарда яки корылмаларда элмә такталар рәвешендә урнаштырыла ала.

37 нче бүлек. Коммуникацияләрен төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен үткәргә төп таләпләр

Статья 143.

1. Грунтны аеру яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияләрен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт кадау, электр тапшыру линияләрен, элемент баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) белән бәйлә эшләр вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

2. Әлмәт шәһәре территориясен төзекләндерү белән бәйлә жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордерны рәсмиләштерү һәм алу башкарма комитетның хокукый актларының билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

3. Әлеге кагыйдәләр жир эшләрен проектлау һәм үтәү белән шөгыйльләнүче эшче һәм ИТР житештерү инструктажы составына керергә тиеш.

4. Жир эшләре житештерү ордеры, эш житештерү проекты, жир асты

корылмалары хужаларының күрсәтмәләре эш урынында даими булырга һәм күзәтчелек оешмалары вәкилләренә, таныкларчы документлар булганда, беренче таләбе буенча күрсәтелергә тиеш.

5. Куллану вакыты чыккан ордер буенча жир эшләре житештерү тыела.

Статья 144.

1. Жир эшләре ике төргә бүленә: планлы эшләр һәм авария вакытындагы эшләр.

2. Инженерлык челтәрләрендә аварияләргә бетергәндә казу эшләре шул вакытта ук башлана, казу эшләренә ордер тәүлек дәвамында рәсмиләштереп чыгарыла.

3. Казу эшләре башланганчы авария хезмәте тарафыннан төзекләндереләсе өлкәгә контроль ясарга вәкаләтле органга эшләргә башкару урыны турында хәбәр итәргә, шулай ук кызыксынган оешмалар вәкилләрен урынга чакырырга кирәк. Вәкил килмәгән яки аны күрсәтүдән баш тарткан очракта коммуникацияләргә төгәл торышы күрсәтеләп тиешле акт төзелә. Шул ук вакытта эшне алып баручы оешма топографик нигездә күрсәтелгән коммуникацияләргә нигезләмәләренә таяна.

4. Яшелләндерелгән территориядә авария эшләргә башкарганда эшне алып баручы оешма яшел үсентеләргә сакланышын контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга эшләргә башлау һәм үткәргү урыны турында хәбәр итәргә тиеш.

Статья 145.

1. Эшләр өчен җаваплы кешеләр кирәкле коймалар, юл билгеләре, күрсәткечләр, яктырту, мәгълүмат щитлары булуны һәм тиешле тәртиптә тотуны тәмин итәргә, эш барган чорда оешма исеме язылган табличканы, эш башкарган өчен җаваплы затның фамилиясе, оешманың телефон номеры белән элөп куярга тиеш. Эшләр житештерү ябылу, пассажир транспорты маршрутларының үзгәрүе белән бәйлә очрактарда, эш срокларын күрсәтеп, матбугатка тиешле белдерүләр урнаштырырга кирәк.

2. Жир асты корылмаларының зарарлануын кисәтү һәм саклык чараларын күрү өчен җаваплы зат жир эшләргә башланганчы бер тәүлектән дә соңга калмыйча төзелеш зонасында урнашкан предприятие, оешма, учреждение һәм физик затлар вәкилләргә урынга чакыра.

Проектта күрсәтелмәгән жир асты корылмалары ачыкланган очракта да, эшләр башкаруга комачауламаса да, кызыксынган оешмалар белән килештермичә жир эшләргә башкару тыела.

3. Гамәлдәге жир асты корылмалары (торбаүткәргечләр, коелар, кабельләр, фундаментлар һәм башкалар) янында эшләргә оештыру проект белән каралган аралыктан ким булганда экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очрактарда эшләр кулдан башкарыла.

Статья 146.

1. Жир асты коммуникацияләргә аварияләргә бетергәннән соң юлларны,

тротуарларны яңадан торгызу, эшләр тәмамланганнан соң 10 көнлек сроктан да соңга калмыйча башкарыла, бу статьяның 2 пунктында каралган очрактан тыш. Бу чорда урамнарның һәм тротуарларның машиналар йөри торган өлешен карап тоту элге эш өчен җаваплы оешмага, предприятиегә, учреждениегә, физик затка йөкләнә.

2. Көзге-кышкы чорда тотрыклы салкын температура булган очракта, бозылган төзекләндерүне торгызу вакытлыча башкарыла һәм схема буенча киләсе елның 2 кварталы ахырына кадәр торгызылырга тиеш.

Статья 147.

Жир асты корылмалары трассасын урам, юл һәм мәйданнарда күчерү оешма эшчәнлегенә элге төренә заказ бирүче исәбеннән, тиешле рөхсәт алган лицензияле булганда гына башкарыла һәм акт белән рәсмиләштерелә.

Статья 148.

1. Өслек ачылганда якындагы территориянең норматив санитар торышы, жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте куркынычсызлыгы, төзелеш зонасында урнашкан барлык предприятие һәм оешмаларга, учреждениеләргә керү юллары тәмин ителергә тиеш.

2. Өслек ачуны башкаручы оешма төзелеш оешмасы проекты буенча ышанычлы киртә белән эш итү урынын әйләндереп ала. Тәүлекнең караңгы вакытында ачылган урыны яктылык сигнализациясе белән жиһазландырылырга тиеш. Траншея аша жәяүлеләр күпере урнаштырылырга тиеш. Хәрәкәт иминлегә һәм билгеләнгән таләпләрне үтәү өчен ордерда гамәлдәге законнар нигезендә жир эшләре башкаруга җаваплы зат җавап бирә.

Статья 149.

1. Жир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын урнаштыруның төп ысулы, кагыйдә буларак, уңайлыклы булган өслекне ачмыйча гына эшләү санала. Ачык ысул башкарма комитет җитәкчесе белән килешү буенча гына рөхсәт ителә ала.

2. Транспорт хәрәкәте өчен урамны туктатып тору һәм ябу таләп итә торган автомобиль юлларының машиналар йөри торган өлешендә жир эшләре башкарма комитет карары нигезендә башкарыла.

3. Оешма башкарылган эшләрнең тиешле сыйфатын, кирәкле юл билгеләре урнаштыруны тәмин итә, шулай ук ЮХИДИ органнары һәм башка вәкаләтле дәүләт һәм муниципаль органнар тарафыннан күрсәтелгән башка инженер-техник һәм оештыру чараларын гамәлгә ашыра.

4. Траншея чикләрендә асфальт, бетон, вак таш түшәлгән вакытта эш башкаручы тарафыннан махсус билгеләнгән урынга чыгарыла. Бордюр, дерн аерым билгеләнә, аның икенчел куллану мөмкинлеген ачыклана. Эшләр башкаручы шулай ук сүтелгән юл һәм тротуар капламының, борт ташларның, баскычларның һәм башка түшәмәләрнең сакланышын тәмин итәргә тиеш.

5. Урамнарның машиналар йөри торган өлешен, юллар, шулай ук тротуарларда эшләр җитештергәндә капламнарны торгызу траншея киңлегенә

бәйсез рәвештә тулы киңлеккә башкарыла.

Статья 150.

1. Урамнарда карап-тикшерү өчен куелган һәм яңгыр сулары өчен билгеләнгән коелар юл өслеге дәрәжәсендә торгызылырга тиеш.

2. Коеларны, яңгыр сулары өчен рәшәткәләр һәм лотокларны саклау өчен, агач щитлар һәм коробкалар кулланылырга тиеш, алар кога керү юлларын тәэмин итә.

Статья 151.

Урамнарда, майданнарда һәм башка уңайлыклы булган территорияләрдә эшләр башкарганда транспорт чараларының тәгәрмәч юу пункты яки кышкы чорда тәгәрмәчләрне коры чистарту жайланмалары каралырга тиеш.

Статья 152.

1. Туфракның ундырышлы катламын саклау өчен жир эшләре башкарылганда (калынлыгы 15 см дан да ким булмаска тиеш), бурталау һәм алдан жиһазландырылган урыннарда бу жирләрне саклау зарур. Территориядә грунтны чөчү вакытында минераль грунтлардан һәм туфракның югары ундырышлы катламыннан гына файдаланырга мөмкин.

2. Казылган жирдән алынган грунтны экология буенча махсус вәкаләтле муниципаль орган тарафыннан күрсәтелгән урыннарда табигать саклау чараларын үткәргә һәм бозылган жирләрне яңадан торгызуга чыгарырга кирәк.

3. Урам һәм тротуарларның машиналар йөри торган өлешенә кабаттан ком сибү су белән, кышкы вакытта - комны коры килеш башкарыла. Газоннардагы траншеялар жирле грунт белән тыгызланып, 15 сантиметр - үсемлек грунтның өске катламы белән тигезләнә.

4. Траншеяны күмү башкарма төшерүгә кадәр рөхсәт ителми.

5. Траншеяларның күп өлеше төрле катламанар катнашмасы белән ябыла, юлларда һәм жәяүлеләр зоналарының өске өлеше 20 см биеклектәге вак таш һәм ком, газоннарда - үсемлек грунты белән тигезләнә.

Статья 153.

Урамның тирә-ягын пычрату һәм яңгыр сулары канализациясен, суүткәргеч торбалар, кюветлар һәм газоннарны чүпләү тыела.

Статья 154.

Казылган территорияләрдән яңгыр һәм кар сулары агып төшүне башкаручы оешма тәэмин итәргә тиеш. Траншея, казаннардан суны юлларга һәм тротуарларга агызу тыела. Су гамәлдәге яңгыр сулары канализациясе челтәрәнә юнәлдерелергә яки шланг һәм лоткалар буенча бүленергә тиеш.

Статья 155.

1. Яшел утыртмаларны рөхсәт алмыйча күчерү һәм тамыр системасын яңарту тыела.

Кирәк булса, яшел утыртмаларны күчереп утырту тиешле тәртиптә башкарма комитет карарын белән рәсмиләштерергә һәм башкарыла.

2. Муниципаль берәмлекнең яшелләндерелгән территориясендә жир эшләре башкарганда оешма, предприятие, учреждение яки физик затлар бурычлы:

1) яшелләндерелгән территорияне жирдән файдаланучылар һәм яшел үсентеләрне саклау буенча вәкаләтле орган белән яшел үсентеләр зонасында төзелеш эшләре башлануын килештерергә һәм эшләр тәмамланганнан соң ике көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә;

2) щит биекlege 2 м булган өчпочмак белән агач кәүсәсеннән 0,5 м ераклыкта урнашкан агачларны киртәләргә, шулай ук өчпочмаклы радиус 0,5 м га агачтан идән салырга;

3) йөрү юлларын, майданнарны, ишегалларын, тротуарларны һәм һ. б. асфальтлаганда агач тирәли 2 м диаметрдан да ким булмаган буш урыннар калдырырга, башка капламнар өчен;

4) кабель, канализация торбалары һәм башка корылмалар сузганда, агач кәүсәсеннән 15 см. дан да ким булмаган ераклыкта, куаклардан 1,5 метрдан да ким булмаган күләмдә ара калдырырга;

5) Әлмәт шәһәрндә гамәлдәге үсентеләр янындагы юлларны, тротуарларны, башка корылмаларны реконструкцияләгәндә һәм төзегәндә 5 см. дан артык булган чиктә каршы вертикаль билгегә үзгәрешләр кертмәскә. Тамыр системасын алу котылгысыз булган очракларда, проектлар һәм сметаларда агачлар үсешенә нормаль шартларын саклап калу өчен тиешле жайланмаларны күздә тотарга;

6) агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м ераклыкта төзелеш материалларын урнаштырмакка һәм газоннарда машина һәм автомобиль кую урыннарын оештырмакка. Янучан материалларны туплау агач һәм куаклардан 10 метрдан да ким булмаган ераклыкта башкарыла;

7) яшел утыртмаларга төзелеш материаллары һәм калдыклар белән пычранган су сибәргә;

8) күтәрү краннарын урнаштыру өчен керү юллары һәм урыннары яшел үсентеләре булган территориядән читтә урнашырга һәм билгеләнгән киртәләргә бозмаска;

9) агач һәм куакларның тамыр системасы тирәсендә эшләр башкарылганда, үсешенә төп тамыр системасын зыян китермәскә;

10) жир эшләре башкарганда жирнең югары уңдырышлы катламын исәптән төшерү, бораулау һәм саклау эшләре алып барыла. Алынган үсемлек грунтын бу яки яңа территорияләргә яшелләндергәндә куллану өчен вәкаләтле муниципаль оешмаларга тапшырырга;

11) төзелеш эшләре башкарганда вәкаләтле орган күрсәтелгән урыннарда грунт чыгаруны табигатьне саклау чараларын уздыруны һәм бозылган жирләргә торгызуны тәэмин итә.

3. эшләр башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик зат бозылган газоннарны, яшел үсентеләрне, балалар өчен, спорт майданчыкларын, кече архитектура формаларын торгызырга, машиналар йөрү өлешен яки

тротуарны яки яшел үсентеләр булган территорияне сыйфатлы һәм бөтен киңлеккә капларга тиеш.

Статья 156.

1. Төзекләнדרү эшләрәннән соң грунт, материаллар, төзелеш чүп-чары һәм киртэләрне жыештыру мәжбүри.

2. Жир эшләрә башкаруга ордер алган яки жир асты челтәрләрәндә аварияне бетергән физик затлар, оешма, предприятие, учреждение һәм физик затлар, эшләр тәмамланганнан соң, башкарылган эшләрнең сыйфат гарантиясе белән акт буенча яңадан төзекләндрелеп, 2 еллык гарантия вакыты белән калган эшләрне тапшырырга тиеш. Эшне тәмамлау датасы булып актка кул кую датасы санала. Актның формасы башкарма комитетның норматив актлары белән билгеләнә.

3. Жир асты коммуникацияләре өстендә дә, ремонт-торгызу эшләрә алып барылмаган башка урыннарда да грунт деформацияләнган очракта, ремонт-торгызу эшләрә алып барылганнан соң, 2 ел эчендә барлыкка килгән кимчелекләр эшләрне башкаручы оешма тарафыннан бетерергә тиеш.

4. Төзекләндрүне үз көчләрә белән торгызу мөмкинлеге булмаганда, предприятие махсулаштырылган оешмалар белән әлегә эшләрне башкару турында килешү төзүгә тиеш. Килешү төзү, төзекләндрү элементларын яңадан торгызган өчен, эш башкаручы оешмадан җаваплылыкны төшерми.

Объектлар төзегәндә төзекләндрү элементларын (яшел зоналар, тротуарларны, борт ташларын) саклап калу мөмкинлеге булмаган очракта, төзелешкә заказ бирүче аларны үз хисабына торгыза.

Статья 157.

Эшләр тәмамланганнан соң жир эшләрә өчен ордер алган юридик һәм физик затлар башкарма комитетка түбәндәге документларны тапшырырга тиеш:

- 1) жир эшләрәнә ордер;
- 2) әлегә кагыйдәләр нигезендә бозылган төзекләндрүне тулысынча торгызу турында акт;
- 3) электрон рәвештә башкарма сүрәткә төшерү;
- 4) яшел үсентеләрне саклауны тикшереп тору буенча вәкаләтле органга түбәндәге документларны бирергә:
 - а) калдыкларны махсулаштырылган оешмаларга тапшыру актлары;
 - б) яшел үсентеләрне күчереп утыртканда яки алар зыян килгәндә компенсация тәләү, яшелләндрүне үткәрү буенча башкарылган эшләр актлары, зыян күргән үсентеләр акты. Яшелләндрүгә компенсация булмаганда, яшел үсентеләргә килгән зыянны каплау акты, гамәлдәге методикалар нигезендә исәпләнгән түләү документлары;
 - в) бирелгән рөхсәт язуында күрсәтелгән срокларда яшел утыртмаларны кисү шартларын үтәү.
- 5) казу урынының фотосы.

Статья 158.

Куллану вакыты чыккан ордлар буенча коммуникацияларне төзегәндә, төзекләндергәндә жир эшләрен башкару үз белдегәң белән башкарылган булып таныла.

38 нче бүлек. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

Статья 159.

1. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда өлкән яшьтәге кешеләр һәм мөмкинлекләре чикләнгән затлар өчен торак пунктларның мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны элементлар һәм техник чаралар белән тәмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

2. Өлкән яшьтәге затларны һәм мөмкинлекләре чикләнгән затларның хәрәкәт итүен проектлаштыру, төзү, техник чаралар һәм жиһазлар урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелеш вакытында гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

39 нчы бүлек. Ярминкәләр һәм башка массакүләм чаралар вакытында төзекләндерү оештыру

Статья 160.

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу, концерт, реклама һәм башка массакүләм чаралар үткәру вакытында әлегә чараларны оештыручылар һәм заказ бирүчеләр (авыл хужалыгы ярминкәләре булган очракта-катнашучылар (сәүдә объектлары) әлегә кагыйдәләргә туры китереп чисталык һәм тәртип саклауны, яшел үсентеләрне (клумб, газоннарны, агачларны, куакларны) саклауны, үз вакытында жыюны, чүп-чар жыюны һәм чыгаруны, тиешле территориядән чүп-чар жыюны һәм чыгаруны тәмин итәргә тиеш.

2. Күрсәтелгән массакүләм чараларны оештыру вакытында, чисталык тәмин итү максатыннан, оештыручылар һәм заказчылар махсус оешмалар белән тиешле территориядән чүпне вакытында жыеп алу, жыю һәм чыгару, яшел үсентеләрне торгызу буенча килешүләр төзәргә тиеш. Әлегә килешү (килешүләр) төземичә генә чаралар үткәру рөхсәт ителми.

3. Әлегә статьяның 1 пункттында күрсәтелгән чаралар тәмамланганнан соң, оештыручылар, заказчылар яки жаваплы кешеләр чүп чыгару, яшел үсентеләрне янадан торгызуны кичекмәстән тәмин итәргә тиеш. Күрсәтелгән чараларның озынлыгы бер көннән артык булган очракта чүпне жыю һәм чыгару көн саен башкарыла.

4. Ярминкәләр һәм сезонлы сәүдә, цирк, жәнлекләр һәм башкалар өчен майданчыклар оештыру өчен урыннар, күрсәтелгән территорияләр әлегә чараларны үткәру максаты белән бирелә торган затлар тарафыннан карала.

Статья 161.

Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар үткәру вакытында калдыкларны һәм чүп-чарны вакытлыча урнаштыру

өчен урналар, чүп-чар өчен контейнерлар, биотуалетлар куела. Билгелэнгән урналар, контейнерлар һәм биотуалетлар саны территориянең чисталыгын тәэмин итәргә тиеш.

Статья 162.

Ярминкә үткәрү чорына сәхнә, стендлар, жиһазлар, механизмнар һәм корылмалар, павильоннар, тент һәм башка вакытлыча урнаштыру, шулай ук күргәзмә, реклама, концерт, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар уздыру вакытында объектлар корылмаларына куела торган норматив таләпләрне исәпкә алып, билгелэнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла, шулай ук Әлмәт муниципаль районы жирле үзидарә органнарының тиешле рөхсәтен алу белән гамәлгә ашырыла.

Статья 163.

Ярминкәләр һәм (яки) сезонлы сәүдә, цирк, жәнлекләр һәм башка чаралар оештыруга рөхсәт ала торган затлар бурычлы:

- территорияне тиешле тәртиптә тотуны, шул исәптән аны санитар чистартуны тәэмин итәргә;
- каты көнкүреш калдыкларын чыгаруга килешү төзү;
- калдыклар һәм чүп-чар жыю өчен чүп жыючылар (чүп савытлары) урнаштыру;
- төзекләндерү элементларын, аерым алганда, бирелгән территориядә яшел утыртмаларны саклауны тәэмин итәргә;
- эше тәмамланганнан соң, оештыручылар төзекләндерү объектын торгызырга һәм зыян килгән очракта тулы күләмдә акча түләргә.

40 нчы бүлек. Шәһәр тирәлеген комплекслы төзекләндерү һәм үстерү проектларына карарлар кабул итүдә һәм тормышка ашыруда ижтимагый катнашу формалары һәм механизмнары

40.1 Гомуми нигезләмәләр. Ижтимагый катнашуның бурычлары, файдасы һәм формалары

Статья 164.

Шәһәр халкының әйләнә-тирә мохиттән канәгать булуын арттыру, тормыш һәм шәһәр мохитенең сыйфатын күтәрү максатында, карар кабул итүгә һәм шәһәр территорияләрен төзекләндерү проектларын тормышка ашыруга актив жәмгыять вәкилләре, шәһәрдә яшәүчеләр жәлеп ителергә тиеш, шәһәр үсешенең барлык субъектлары фикерен исәпкә алырга кирәк.

Статья 165.

Кызыксынган барлык якларның киң катнашуын тәэмин итү һәм ижтимагый мәнфәгатьләрен һәм теләкләрен, һөнәри экспертизаның оптималь ярашлыгын тәэмин итү өчен кирәк:

- 1) ижтимагый запросны ачыклау этабында жәмәгать катнашуын

максимизацияләү, хәрәкәт итүче кыйммәтләрне формулировкалау һәм каралган проектның максатларын билгеләү;

2) бурычны хәл итүнең альтернатив концепцияләрен эшләүдә ижтимагый катнашу һәм профессиональ экспертиза эшен бергә алып бару, шул исәптән проект семинарлары һәм ачык конкурслар механизмын кулланып;

3) әлеге территориядә һәм әлеге мәсьәләгә катнашы булган шәһәр тормышының барлык субъектларын жәлеп итеп төзелгән вариантларны карау;

4) белгечләргә эшләп бетерү өчен сайланган концепцияне тапшыру, финал карарын яңадан карау, шул исәптән кызыксынган барлык субъектлар катнашында аның нәтижәлелеген һәм жәлеп итүчәнлеген көчәйтү.

40.2 Ижтимагый катнашуны оештыру принциплары һәм механизмнары

Статья 166.

Ижтимагый катнашуның барлык формалары кызыксынган барлык якларны да тулысынча жәлеп итүгә, аларның мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, проектларны тормышка ашыру максатлары һәм планнары буенча килешүгә ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен гамәлгә ашыручы проектлар тирәсендә шәһәр тормышының барлык субъектларын мобилизацияләүгә һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

Статья 167.

Территорияләренә төзекләндерү проектлары буенча ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлаштыруның һәр этабы нәтижәләре буенча оештырырга кирәк.

Статья 168.

Территорияләренә төзекләндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар да, тиешле территорияләр һәм шәһәр тормышының барлык субъектлары халкының фикерен исәпкә алып, ачыктан-ачык кабул ителергә тиеш.

Статья 169.

Халыкка һәм шәһәр тормышындагы башка субъектларга мәгълүмат алу мөмкинлеген арттыру һәм төзекләндерү һәм шәһәр мохитен комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәгълүмат житкерү өчен "Интернет" челтәрендә интерактив портал булдыру тәкъдим ителә.

Статья 170.

«Интернет» челтәренең төп проект һәм конкурс документларына ирекле үтеп керүен тәмин итәргә, шулай ук төзекләндерү проектлары турында гавами фикер алышуларны видеоозма белән тәмин итәргә һәм аларны махсулаштырылган муниципаль ресурсларда урнаштыруны тәмин итәргә мөһим. Моннан тыш, проектлар материалларын халыкка аңлату һәм фикер алышу мөмкинлеген тәмин итәргә тәкъдим ителә.

Статья 171.

Комплекслы төзеклэндерү проектларын тормышка ашыру һәм карарлар кабул итү процессында гражданнарның катнашуын гамәлгә ашыру өчен түбәндәге форматларны куллану кирәк:

1) территорияне үстерү максатларын һәм бурычларын уртак билгеләү, проблемаларны һәм мохитнең потенциалын инвентаризацияләү;

2) сайлап алынган территориядә активлыкның төп төрләрән, функциональ зоналарны һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

3) жиһазлар, объектлар, кече архитектура формалары турында фикер алышу һәм сайлау, шул исәптән аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларын, стиль карарлары, материалларын билгеләү;

4) территорияне функциональ зоналаштыруны исәпкә алып, каплау төрләрән сайлап алуда консультацияләр;

5) яшеллэндерү төрләре буенча консультацияләр;

6) яктырту һәм яктырту жайланмалары төрләре буенча консультацияләр;

7) проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектчылар һәм башка профилье белгечләр белән карарларга кагылышылы фикер алышу;

8) проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар белән, шул исәптән жирле халык (олылар һәм балалар), эшмәкәрләр, күрше территорияләрнең милекчеләре һәм башка кызыксынган яклар белән проект карарларын килештерү;

9) проектны гамәлгә ашыру процессына ижтимагый контрольне гамәлгә ашыру (теләсә кайсы кызыксынган яклар тарафыннан контрольдә тоту мөмкинлегә дә, шулай ук эш төркеме, проектның Ижтимагый советы, я проектның күзәтчелек советы булдыру да керә);

10) территорияне эксплуатацияләү процессы өстендә ижтимагый контрольне гамәлгә ашыру (теләсә кайсы кызыксынган яклар тарафыннан контрольдә тоту өчен дә, эш төркемен, проектның Ижтимагый советын булдыру да, йә территорияне эксплуатацияләүгә даими бәя бирү өчен проектның күзәтчелек советын булдыру да кертеп).

Статья 172.

Проектларны гамәлгә ашыру вакытында жәмәгатьчелеккә планлаштырылган үзгәрешләр һәм шул процесста катнашу мөмкинлекләре турында барлык коммуникация чаралары ярдәмендә хәбәр итәргә кирәк:

1) мәгълүмат жыю, «онлайн» катнашуны тәмин итү һәм проектның барышы турында даими рәвештә мәгълүмат бирү, жәмәгать фикер алышуларын үткәру йомгаклары буенча фото, видео һәм текст хисапларын бастырып чыгару белән бердәм мәгълүмати интернет - ресурс (сайт яки кушымта) төзү.

2) төрле яшәтәге төркемнәрнең киң даирәсен һәм проектның потенциал аудиторияләрән үз эченә алган жирле массакуләм мәгълүмат чаралары белән эшләү.

3) проектлана торган объектка якын урнашкан торак йортларның подъездларында, шулай ук объектның үзендә махсус стендларда мәгълүмати такталарда элөп кую; кешеләрне жәлеп итү һәм жыелган урыннарда (жәмәгать

һәм сәүдә-күнел ачу үзәкләре, билгеле урыннар һәм мәйданчыклар), проектлана торган территория белән янәшә урнашкан әһәмиятле һәм социаль инфраструктура объектлары калкулларында (сырхауханәләр, мәдәният йорты, китапханәләр, спорт үзәкләре), жәмәгать фикер алышуларын үткәрү мәйданчыгында (керү төркеме зонасында, махсус мәгълүмати стендларда).

4) мәктәп һәм балалар бакчалары аша жирле халыкка хәбәр итү. Шул исәптән-мәктәп проектлары: рәсем конкурсын оештыру, иншалар язу, макетлар, проектлар жыю, анкеталар тарату һәм укучыларның ата-аналарын чакыру.

5) очрашуда катнашучыларның шәхси, электрон почта яки телефон ашачакырулар.

6) социаль челтәрләрне һәм интернет-ресурсларны төрле шәһәр һәм профессиональ берләшмәләр турындагы мәгълүмат житкерү өчен куллану.

7) кечкенә анкеталар тутыру һәм жыю өчен жиһазлар куелган интерактив стендлар урнаштыру, жәмәгать тормышы үзәкләрендә һәм күп санда кешеләр булган урыннарда теләкләр жыю һәм урнаштыру өчен территориянең генпланы белән стендлар урнаштыру.

8) проектлау объекты территориясендә халык күпләп йәри торган урыннарда махсус мәгълүмати стендлар урнаштыру. Стендлар анкета, мәгълүмат һәм кире элементә жыю өчен дә, жәмәгать фикер алышуларын үткәрү йомгаклары буенча проектлау һәм хисаплар процессының барлык этапларын халыкка игълан итү өчен мәйданчык сыйфатында эшли ала.

9) проектлар буенча фикер алышу интерактив форматта түбәндәге инструментлар ярдәмендә һәм хәзерге заман эш методларын тәэмин итү өчен инструментлар жыелмасын кулланып узарга тиеш: анкеталаштыру, сораштыру, интервьюлаштыру, картлау, фокус-төркемнәр үткәрү, кулланучыларның аерым төркемнәре белән эшләр, проект семинарларын оештыру, проект мастерскойлары оештыру, жәмәгать фикер алышулар үткәрү, өлкәннәр һәм балалар катнашында дизайн-уеннар үткәрү, мәктәп укучылары һәм студентлар белән проект мастерскойлары оештыру, мәктәп проектлары (рәсемнәр, иншалар, теләкләр, макетлар), территорияне эксплуатацияләүгә бәя бирү.

Статья 173.

Проектлаштыруның һәр этабында конкрет ситуация өчен максималь туры килә торган механизмнарны сайларга кирәк, алар проектта кызыксынган яклар өчен гади һәм аңлаешлы булырга тиеш.

Статья 174.

Жәмәгать фикер алышуларын үткәрү өчен, проектлау объекты белән янәшә урнашкан яхшы транспорт үтемлелеге зонасында булган унайлы жәмәгать һәм мәдәни үзәкләрен (мәдәният йорты, мәктәпләр, яшьләр һәм мәдәни үзәкләр) сайларга кирәк.

Статья 175.

Ижтимагый фикер алышулар проект процессында катнашучыларның барысына да карата нейтраль позициягә ия булган тәжрибәле модератор

катнашканда үткәрелергә тиеш.

Статья 176.

Очрашу нәтижеләре буенча, проект семинарлары, воркшоплар, уеннар дизайны һәм ижтимагый фикер алышуларның башка форматлары буенча очрашу турында хисап, шулай ук очрашу турында видеоязма формалаштырылып, проектның мәгълүмати ресурсларында да, шулай ук муниципалитетның рәсми сайтында халык проектны үстерү процессын күзәтеп бара алсын өчен, шулай ук бу процесска теләсә кайсы этапта да аңлатма биреп, кушылырга тиеш.

Статья 177.

Квалификацияле катнашуны тәмин итү өчен проект турында, проект алды тикшеренүләре нәтижеләре турында актуаль мәгълүматны бастырып чыгару, шулай ук проектның үзе турында ижтимагый фикер алышуларга кадәр 14 көннән дә соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Статья 178.

Төзекләндерү өлкәсендәге ижтимагый контрольне теләсә нинди физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото-, видеофиксация өчен техник чаралар, "Интернет"челтәрәндәге шәһәр интерактив порталларыннан файдаланып гамәлгә ашырырга хокуклы. Төзекләндерү өлкәсендәге ижтимагый контроль кысаларында ачыкланган һәм теркәлгән бозулар турында мәгълүмат шәһәр башкарма органы вәкаләтле органына һәм (яки) "Интернет" челтәрәндә гомумшәһәр интерактив порталына чаралар күрү өчен жиберелә.

Статья 179.

Төзекләндерү өлкәсендәге ижтимагый контроль мәгълүматларның ачыклыгын, төзекләндерү, торак һәм коммуналь хезмәтләр күрсәтү өлкәсендә ижтимагый контроль турында законнарның һәм башка норматив хокукий актларның нигезләмәләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

41 нче бүлек. Кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылык

Статья 180.

Гражданның, вазифаи һәм юридик затларны әлегә кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкка тарту Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 181.

Җаваплылык чараларын куллану хокук бозучыны гамәлдәге законнар һәм әлегә кагыйдәләр нигезендә китергән матди зыянны каплау бурычларыннан азат итми.